

Стратегија развоја туризма ГО Земун 2010-2016

Земун, 2010.

**На изради Стратегије развоја туризма Општине Земун
радили су :**

Бранислав Простран
Председник општине Земун

Саша Љубинковић,
Заменик председника општине Земун

Југослав Петковић,
Начелник Управе ГО Земун

Бранислав Тутуш,
Председник Скупштине општине Земун

Олга Зорић,
Заменик председника Скупштине општине Земун

Мр Милица Грозданић, дипл.инг арх ,
Директор за заштиту споменика културе

MSc Недељка Мартиновић, дипл.географ-туризмолог

Владимир Лалић,
Директор за источну Европу, ИКЕА

Жарко Павловић,
Власник АД „Централ“

Драган Вулетић,
Власник хотела „Златник“

Милан Надовеза,
Власник ресторана „Наја“

Петар Ђорђевић,
Власник Јахтинг клуба „Кеј“

Туристичка организација Земун

Бошко Ђуричковић,
Удружење уметника и љубитеља уметности „Широка стаза“

Горан Раковац,
Заменик секретара скупштине општине

Горан Чпајак, академски вајар

Миле Радовановић, шампион у наутици

Мира Николић,
Туристичко друштво „Земун“

Никола Гранжан ,
Власник, В&В „Гранжан“

Предраг Ђурђић,
Власник, Завод „Висан“ доо

Ђорђе Чубрило,
НВО Центар за очување амбијенталне целине „Кула Гардош“

Славица Шешум,
НВО „Урбана екологија“

Грађани општине Земун

Запослени у Одељењу за друштвене делатности и привреду

Нада Ђурић, дипл.инг.тех., начелник одељења
Мр Марина Миловановић, дипл.инг.маш., шеф одсека за привреду
Дафина Башановић, дипл. филолог, шеф одсека за друштвене делатности

САДРЖАЈ СТРАТЕГИЈЕ :

ЦИЉЕВИ И МЕТОДОЛОГИЈА СТРАТЕГИЈЕ

01. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ
02. ЦИЉЕВИ ПРОЈЕКТА
03. МЕТОДОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА
04. ПРИНЦИПИ ИЗРАДЕ СТРАТЕГИЈЕ

I ТУРИСТИЧКО-ГЕОГРАФСКА ДОСТУПНОСТ

1. ПРИРОДНО ГЕОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

- 1.1. ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ,
- 1.2 РЕЉЕФ
- 1.3. КЛИМА
- 1.4. ХИДРОГРАФИЈА
- 1.5. БИЉНИ И ЖИВОТИЊСКИ СВЕТ

2. ДРУШТВЕНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПОНУДЕ

- 2.1. ИСТОРИЈА ЗЕМУНА
- 2.2. КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКО НАСЛЕЂЕ
- 2.3. СТАНОВНИШТВО
- 2.4. ПРИВРЕДА У ЗЕМУНУ

II ОСНОВНА АНАЛИЗА ТУРИЗМА У ЗЕМУНУ

3. ТУРИЗАМ КАО ПРИВРЕДНА ДЕЛАТНОСТ

4. МАТЕРИЈАЛНА БАЗА ЗА РАЗВОЈ ТУРИЗМА

- 4.1. САОБРАЋАЈ И КОМУНИКАЦИЈЕ
- 4.2. СМЕШТАЈНИ КАПАЦИТЕТИ У ЗЕМУНУ
- 4.3. УГОСТИТЕЉСКИ ОБЈЕКТИ У ЗЕМУНУ
- 4.4. КУЛТУРНИ ОБЈЕКТИ У ЗЕМУНУ
- 4.5. СПОРТСКИ ОБЈЕКТИ У ЗЕМУНУ
- 4.6. ПРОМОТИВНЕ АКТИВНОСТИ
- 4.7. ПРОМЕТ ТУРИСТА
- 4.8. КАРАКТЕРИСТИКЕ ТУРИСТИЧКЕ ТРАЖЊЕ

5. ОСНОВНИ ВИДОВИ ТУРИЗМА У ЗЕМУНУ

5.1. НАУТИЧКИ ТУРИЗАМ

5.2. КУЛТУРНИ ТУРИЗАМ

5.3. ЕКОТУРИЗАМ

5.4. СПОРТСКИ ТУРИЗАМ

5.5. ГАСТРО ПОНУДА ЗЕМУНА

III СТРАТЕШКО ПОЗИЦИОНИРАЊЕ ТУРИЗМА У ЗЕМУНУ

6. ВИЗИЈА И ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА ТУРИЗМА

6.1. SWOT АНАЛИЗА РАЗВОЈА ТУРИЗМА

6.2. ВИЗИЈА РАЗВОЈА ТУРИЗМА

6.3. ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА ТУРИЗМА

6.4. ХИЈЕРАРХИЈА ЦИЉЕВА И ПРИОРИТЕТА

7. ЕВАЛУАЦИЈА СТРАТЕГИЈЕ

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

01. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Стратегија развоја туризма општине Земун за период 2010-2016.године настала је као резултат препознавања значаја и интереса економског развоја општине Земун, кроз развој туризма, као привредне гране.

Развојем туризма подстиче се равномеран привредни развој, коришћењем природних и културно историјских ресурса у туристичке сврхе, што ствара претпоставке за развој терцијаних привредних грана, а самим тим и потребу за отварањем нових радних места и свакако боље услове живота у Земуну.

Имајући у виду значајне, квалитетне и разноврсне потенцијале са којима располаже општина Земун, као и велику мотивисаност и жељу да Земун заузме своје место као препознатљива туристичка дестинација са развијеним пратећим услугама и запосленима у овој привредној грани, Веће ГО Земун је донело решење број 06-59/2010-11 на седници одржаној 18.јануара 2010.године, о приступању изради Стратегије развоја туризма ГО Земун за период 2010-2016.године, и именовању Тима за њену израду. Поред именованог Тима, у изради Стратегије одрживог развоја учествују представници локалне самоуправе, пословног сектора, удружења грађана, и јавних предузећа. Радни Тим за израду Стратегије развоја туризма Земуна чине представници локалне самоуправе, НВО сектора, пословног сектора, а њихов је задатак да обезбеде, посредно, учешће свих локалних друштвених група за чији интерес се ова стратегија и развија.

Стратегија обухвата период од 2010-2016. године и састоји се из две целине профила заједнице социо-економска анализа, и стратешког дела, који садржи кључне области развоја..

Стратегија развоја туризма представља документ у коме се дефинишу основне смернице развоја туризма кроз остваривање стратешки дефинисаних циљева и њихових приоритета, затим начина да се они остваре уз помоћ властитих капацитета, уз сарадњу са суседним општинама, градом Београдом, Владом Републике Србије, домаћим и страним инвеститорима, све са основним задатком да се повећа животни стандард грађана Земуна.

У том смислу треба истаћи да су полазне основе за формулисање ове Стратегије представљали следећи важни документи:

- Стратегија развоја туризма Републике Србије
- Стратегија развоја туризма града Београда.
- Стратегија развоја града Београда
- Стратегија развоја трговине Београда

Очекивани резултати примене Стратегије су постизање повећања конкурентности туризма у Земуну, повећање девизног прилива, домаћег туристичког промета, као и раст запослености путем туризма кроз бављење туристичком делатношћу и пратећим гранама, а у циљу трансформације Земуна у конкурентну туристичку дестинацију.

02. ЦИЉЕВИ СТРАТЕГИЈЕ

Стратегија је документ којим ће се формулисати визија, одредити циљеви и указати на основне садржаје, на које се у наредном периоду може рачунати. Основни циљ ове стратегије је да се допринесе динамичком развојном процесу и свеобухватној примени Стратегије развоја туризма републике Србије, као и Стратегији развоја туризма града Београда.

С тога су у оквиру Стратегије развоја туризма Општине Земун садржани основни циљеви из наведених докумената, међу којима су : *подизање конкурентности туризма Србије, Београда, у овом случају и Земуна, повећање девизног прилива, раст туристичког промета, развоју позитивног имиџа земље, града и општине као туристичке дестинације, дугорочној заштити природних и културних ресурса, повећању запослености, повећање образованости, побољшању квалитета живота и заштити потрошача у туризму.* * 1
Горе напоменуто би значило да су готово сви циљеви дате Стратегије развоја Општине Земун везани за њено уклапање у шира развојна документа, а која су и сама по себи изведена из других докумената ширег опсега и значаја, као што је на пример Стратегија развоја града Београда.

Као својеврсни закључак се изводи да се основним циљем развоја може сматрати интегрисање економских, политичких, енваиromенталних и културних користи од развоја туризма, удружених са људима и дестинацијама, са циљем унапређења квалитета живота и обезбеђења основе за просперитет. Наведени дефинисани циљеви су подложни променама, зависни од многобројних фактора, имеђу осталог степена развоја туристичке привреде на свим нивоима, односа између носилаца туристичког развоја, предузећа у области туризма, промена у окружењу и тд.

У развоју туризма битну улогу има и став државе и града у свеукупном привредном развоју, те у том случају напомињемо основни циљ Стратегије развоја града Београда у којој се истиче : „ *реафирмација туризма као значајне привредне и културне делатности која ће допринети развоју Београда као значајне и атрактивне метрополе на Дунаву, конкурентне другим метрополама на Дунаву*“. *2

На бази до сада реченог циљеви стратегијског пројекта на нивоу општине Земун, имају потпуно упориште на наведеним основама и потпуно су усклађени са циљевима глобалног туристичког развоја града и земље.

*1 Стратегија развоја туризма Републике Србије, Ногват Consulting загреб и Економски факултет Београд, 2005 – 2006, стр.3.

03. МЕТОДОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА

С обзиром да израда Стратегије представља стручну студију, то су у њеној изради кориштени различити методолошки принципи.

Методе које су биле значајне у овом раду су литерарно-дескриптивна, компаративна, картографска, анкета и сл.

Кориштен је дедуктивни приступ у случајевима када је требало утврдити тенденције, а у том смислу су употребљене различите методе и технике, SWOT анализа, статистичка метода и др; такође у одређеним случајевима када је требало донети генералне ставове кориштен је и индуктивни приступ.

Карактер рада и област истраживања утицали су да се велики део истраживања ослања на секундарне изворе података међустратегија о којима су најзначајнији подаци добијени од :

- Републичког завода за статистику
- Завода за статистику града Београда
- Туристичке организације Србије (ТОС)
- Туристичке организације Београда (ТОБ)
- Министарства за економију и регионални развој
- Базе података општине Земун
- Агенције за привредне регистре
- Секретаријат за привреду града Београда
- Завод за заштиту природе Србије
- Закона о туризму

Организација истраживања је обухватила обимне припреме, константан рад на горе наведеним методолошким основама, стручне консултације, (појединачне и групне) свеобухватна анкета грађана Земуне, сврсисходне радионице стручне службе за израду Стратегије, као и састанке Организационог Тима.

У турбулентним условима који су карактеристични за туристичко тржиште улога Стратегије је витална, али она пре свега треба да буде схваћена као начин интегрисања привредних и других субјеката и целе дестинације са међународном и домаћом средином; веома често се третира као начин да се остваре унапред дефинисани циљеви на макро и микро нивоу управљања.

Стратегија туристичког развоја мора да се базира на одређеним принципима и унапред утврђеном садржају.

04. ПРИНЦИПИ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ *1

Имајући у виду свеобухватност анализе Стратегије туристичког развоја на нивоу града Београда, као и ослањање ове Стратегије на дати документ, то су и неки од основних стратешких принципа преузети из напоменутог рада. Ризик који у практичном смислу, увек постоји у пословању на ма ком тржишту, па тако и на туристичком (које се, како је горе напоменуто често означава као турбулентно), потребно је свести на најмању могућу меру што је веома тежак задатак, који стоји пред менаџментом било које организације. Израдом стратегије, тј. проактивним деловањем ка окружењу, привредни и ванпривредни субјекти, као и сви они који су директно или индиректно укључени у туристички развој туризма, добијају основни водвиљ за преузимање ризика и избегавања класичне ситуације реакције на промене и ударе из окружења.

1. Принцип свеобухватности – који подразумева разумевање целине система туризма, тј. сложеност његове структуре која утиче на појаву различитих циљева у туристичком развоју. Стога је израда ове стратегије базирана на диверзификованим интересима стејкхолдера који су укључени у туристички развој Општине Земун (нпр. хотелска предузећа, саобраћајна предузећа, галерије, туристичке агенције и сл.). Неопходно је сагледати њихово виђење развоја туризма и њихове парцијалне интересе. Стратегијом су ови интереси одговарајуће уобличени.

2. Принцип заједничког финансирања - Постоје различита решења о финансирању израде стратегије као планског документа. Некада је то у целини државни орган за развој туризма на датом макро нивоу, некада се ради о парадржавном органу (НТО или туристичка организација града), а некада је у питању целина финансирања од стране асоцијација туристичке привреде. Среће се и комбиновани приступ напоменутих страна. *Општина Земун је преузела потпуно финансирање израде Стратегије туристичког развоја.*

2. Принцип јавности – Означава стални увид у све фазе у процесу израде Стратегијског документа, у форми радионица, консултација (групних или парцијалних) и других врста консултативних састанака и окупљања, од стране свих учесника Организационог Тима за израду Стратегије, у сврху изношења мишљења и сугестија и обезбеђења расправе о визији, мисији, циљевима, инструментарију и уопште о свим важним питањима која су тангирана датом Стратегијом..

*1 Засновано на: Бакић, О., „Основни принципи и елементи садржаја за израду стратегије развоја туризма Београда“, Економски видици бр. 3, 2003, Округли сто: "Стратешки развој туризма", Друштво економиста, Београда 2003.

4. Принцип квалитативне анализе - Стратегија је документ који најчешће даје квалитативне препоруке за будућу акцију. То значи да она не би требало да буде оптерећена квантификованим подацима какви се срећу у плановима развоја туризма на петогодишњем нивоу. Потребно је оставрити консензус око квалитативних циљева развоја (нпр. које видове туризма развијати, на које сегменте и за која тржишта пласирати производе, које потенцијалне стратегије применити и сл.). Такође, имплементација појединих решења из стратегије захтева читав низ пратећих планских одлука у форми програма, пројеката, бизнис планова, буџета, итд.

5. Принцип примереног обима - Стратегија је документ који треба да буде релативно мали по обиму. Стратегија би требало да пројектује визију развоја туризма Земуна и да пружи првенствено квалитативне препоруке за развој туризма, те је у складу са тим и Стратегија туристичког развоја на нивоу Општине Земун, примерена по обиму и даје квалитативна упутства будућег развоја.

I КАРАКТЕРИСТИКЕ ЗЕМУНА КАО ДЕСТИНАЦИЈЕ

1. ПРИРОДНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ЗЕМУНА КАО ДЕСТИНАЦИЈЕ

1.1. Географски положај Земуна

Земун је једна од седамнаест градских општина Београда, која се налази на десној обали Дунава, у југоисточном делу Срема, испод сремске заравни. Укупна површина Земуна, укључујући Земун поље, Батајницу и Угриновце је 15.028 ha. Према попису из априла 2002. године на територији општине Земун живи укупно 191 645 становника. Територијално, историјски, политички, културно, економски, саобраћајно везан је за Београд, у чијем је саставу од 1934. године. Као интегрални део главног града, а опет са изразитим индивидуалностима у односу на целину, када су у питању туристичка кретања, његов положај је повољан. Земун на самој обали Дунава, са дугом туристичком трансферзалом до ушћа, може бити посебно значајан за поједине видове туризма. Удаљеност Земуна друмским саобраћајницама од неких значајних емитивних центара Европе: Будимпеште 379 km, Беча 617 km, Љубљане 525 km и Минхена 938 km.

1.2 Рељеф

Смештен на десној обали Дунава, у непосредној близини ушћа Саве у Дунав, Земун и његова околина у целини имају обележје низије. Као део велике природне целине – Панонске низије, Земун има панонска природна обележја. Мало која тачка прелази висину од 100 метара надморске висине. Простор земунске општине се састоји од више елемената рељефа, степенасто поређаних: алувијалне равни Дунава, нешто више лесне терасе, још вишег лесног одсека и највише лесне заравни, који у потпуности утичу на његов туристички развој.

Лесни одсеци су настали бочном ерозијом Дунава и Саве местимично рашчлањени терасма и сурдудима.

Лесна зараван има највеће пространство с'обзиром да заузима територију општине од горњих делова града до граница са суседним сремским општинама. Лесни профили су изузетно вредно природно добро, које може имати своју туристичку активацију кроз форму екотуризма. Лесни профили „Капела“ у Батајници и „Широка стаза“ у Земуну имају све потенцијале геотуризма, с обзиром да се на овим профилима јасно виде трагови постанка земље у последњих милион година.

Слика 1. Узводни шици Великог ратног острва „Лидо“

Извор : www.zemun.rs

За развој купалишно-рекреативног туризма посебно су важни геоморфолошки облици створени радом реке: аде и плаже. На подручју земунске општине налазе се аде: Велико ратно острво и Мало ратно острво. Најлепшта и најпознатија је данас плажа "Лидо". Реч је о песковитом узводном шици Великог ратног острва. Његовом адекватном валоризацијом и уређењем, могао би се у потпуности оживети купалишни и спортско-рекреативни туризам, чиме би се повећао значај „Лидо“ и у оквиру аутохтоних и алохтоних туристичких кретања. Такође велики туристички потенцијал је и само острво, које је као зелена оаза града, погодно за развој еко-туризма, поготово пешачких тура и специјализованих тура за посматрање птица.

Уређених плажа уз обалу нема, иако испод лесног одсека, на неколико места постоје уске траке песка које би уређењем имале значај у развоју риболовног туризма.

1.3 Клима

Важан агенс у туристичком развоју су и климатске карактеристике. Оне могу непосредно или посредно утицати на развој и квалитет туристичких кретања. Када је у питању градски туризам, наравно њен утицај је мањи, него када су у

питању нпр. приморска или планинска места, али опет не може се рећи да је миноран.

За туризам на подручју општине Земун (а у оквиру града) важни су следећи климатски елементи:

- Температура ваздуха
- Релативна влажност ваздуха
- Облачност
- Инсолација
- Падавине

Клима је на подручју Земуна умерено-континентална. Изражена су 4 годишња доба. Зиме су умерено хладне, а лета топла; пролећа и јесени су прилично кишовити. У овом раду подаци у табелама преузети су из извештаја и билтена «Хидрометеоролошког завода Београд» и односе се на мерну станицу Врачар (н.в. 132 m) за период од 1960. до 1990. године.

Температура ваздуха је један од најважнијих климатских елемената. Посебан значај има код валоризовања хидрографских мотива у умереним географским ширинама. Пре свега, она је посебно значајна у току летњих месеци, јер сублимирана са температуром воде (температура ваздуха више од 20°C, температура воде изнад P_{E}) одредиће могућност трајања купалишне сезоне.

Табела 1. Средње месечне, годишње и екстремне температуре ваздуха (°C) у Београду за период 1960-1990. године

Месеци	Средња максимална температура	Средња минимална температура	Просечна температура	Апсолутни максимум	Апсолутни минимум	Ср. бр. мразних дана	Ср.бр. тропских дана
I	3,5	-2,3	0,4	20,3	-21,0	20,0	0,0
II	6,5	-0,2	2,8	23,1	-15,4	14,1	0,0
III	11,9	3,3	7,2	28,9	-12,4	6,4	0,0
IV	17,5	7,8	12,4	29,9	-1,9	0,2	0,0
V	22,5	12,1	17,2	34,1	1,6	0,0	1,0
VI	25,3	15,0	20,1	35,7	4,6	0,0	4,3
VII	27,3	16,3	21,8	40,2	9,3	0,0	8,8
VIII	27,3	16,1	21,4	38,7	6,7	0,0	8,6
IX	23,7	13,0	17,7	35,3	0,6	0,0	2,4
X	18,1	8,3	12,5	29,3	-2,6	0,7	0,0

XI	11,0	4,0	7,0	28,4	-8,0	5,3	0,0
XII	5,3	-0,2	2,3	22,6	-15,1	15,5	0,0
Средње годишње	16,7	7,8	11,9	40,2	-21,0	62,2	25,1

Извор: Хидрометеоролошки завод, Београд

Средња годишња температура ваздуха у Београду износи 11,9. Најхладнији месеци у години су децембар и јануар, а најтоплији јул и август. Оваква ситуација посебно погодује развоју купалишног и спорско-рекреативног туризма на Дунаву.

Највећи број тропских дана је у јулу (8,8) и августу (8,6), што се може одразити на појаву летње жеге која отежава боравак у градској средини, па је управо у таквим условима боравак уз Дунав најпријатнији.

За топлијих година купање је могуће кроз цео јун и септембар. Када су у питању апсолутне вредности, највиша температура ваздуха је у јулу (40,2°C), а најнижа у јануару (-21,0 °C).

Табела 2. Средња вредност температуре ваздуха (°C) по годишњим добима у Београду за период 1960-1990. године

Зима	Пролеће	Лето	Јесен
1,8	12,2	21,1	12,3

Најтоплије годишње доба је лето. Лето је најпогодније годишње доба када су у питању различити облици туризма који се у првом реду везују за Дунав и његову обалу.

Разлика између јесени и пролећа је свега 0,1°C. Јесен је дужа од пролећа, са дужим сунчаним и топлим периодима (тзв. Михољско лето). У зимским месецима током узастопних дана са јаким мразом може доћи до залеђивања Дунава уз обалу.

Ветар – област југоисточног Срема је област веома уједначених орографских прилика, просечне надморске висине око 80 метара, тако да је изложена струјама ваздуха – ветровима – практично из свих праваца, а нарочито из западног, северозападног и југоисточног. Прва два ветра по правилу доносе падавине са Атлантика. Ветар кошава, према подацима метеоролошке станице, на овом подручју има највећу частину. Кошава је ветар југоисточног правца, проузрокује суво и ведро време. По правилу он доноси пораст температуре ваздуха, изазивајући повећано испаравање и сушећи земљу. Ово је слаповит, понекад и олујни ветар, који дува брзином од 20,4 па и 100 km/h. Веома је

значајна за велики град као што је Београд. Прочисти ваздух, који је у овом велеграду све загађенији. По њеном престанку долази период киша.

Слика 2: Једрилице на Дунаву

Извор : www.zemun.rs

Ветрови из различитих праваца погодују неким природним процесима али су веома значајни на пример у једриличарском спорту и рекреацији. Наутички туризам је могућ током већег дела године. Тишине су ретке, што је последица околног рељефа, релативно велике акваторије и околне вегетације уз Дунав.

Релативна влажност ваздуха – Најповољније време за човечији организам је, када је температура ваздуха 20°C, а вредност релативне влажности ваздуха 60 %. Реч је, наравно о „зони комфора“, која је неминовно веома значајна за туристичким кретањима. Средња релативна влажност у Земуну је 69,1 %. Уколико је влажност ваздуха повећана за време летњих жега, отежани су услови за људске активности. Такви услови владају и уз реку, али је ипак боравак уз воду најпријатнији.

Облачност је веома важан климатски елемент. Естетски аспект при туристичкој валоризацији, бива веома битан, а поготово када је у питању лепота и јасност уочљивости амбијента. Неминовно, инсолација је директно вазана за облачност, што ће скупа утицати на могућности реализовања купалишно-рекреативног и остале видове туризма уз ову активност. У Земуну је у јулу и августу највећи број потпуно ведрих дана. Пејзажно-амбијенталне вредности бивају много атрактивније ако се посматрају по ведром времену; а у таквим условима су и већа жеља за активности и разонодом.

Инсолација је веома важна јер утиче на сваки живи организам, тако да добија на значају и када су у питању туристичка кретања. Утичући на људе и њихове активности, биљке и животиње, добија посебну улогу у посматрању

климатских елемената који утичу на туризам. Средња годишња вредност инсолације је 2025,21 h. Дуга инсолација у летњем периоду погодује спорско-рекреативним активностима уз реку, као и сунчању, уопште дужем задржавању поред Дунава. Инсолација је најдужа у летњем периоду. То је посебно значајно за развој купалишног туризма. Инсолација је већа у пролеће него у јесен и то је значајно за развој једриличарских спортских активности у овом годишњем добу.

Падавине. Падавински режим је веома важан климатски елемент када је у питању туризам. Испитује се количина, врста и распоред падавина. У нашем случају важнији је распоред воденог талога, него његова количина. 684,3 mm је годишња количина воденог талога.

1.4 Хидрографске карактеристике реке Дунав

Опште карактеристике. Једна од најлепших, најопеванијих и најзначајнијих европских река је Дунав (од келтског – „река“). Дунав (немачки Donau, словачки Dunaj, мађарски Duna, румунски Dunărea, антички назив Danubius) је међународна река чији делови тока се налазе у Немачкој, Аустрији, Словачкој, Мађарској, Хрватској, Србији, Румунији, Бугарској, Молдавији и Украјини .

Иако велика река, по дужини његовог тока 2783 km, он се налази на 33. месту, а по површини слива 817,000 km² је на 32. месту, међу већим водотоцима света. У европским оквирима, са овом дужином, он је на другом месту иза Волге. Данас је он део 3505 km трансевропског пловидбеног система Рајна-Мајна-Дунав, који је најважнија европска пловидбена магистрала. Извор му је на југоисточним падинама Шварцвалда и чине га две мање реке Брег (47,6 km) која извире на 1078 m и Бригах (42,7 km) извире на 926 m надморске висине. Оне се спајају код града Донауешингена на 678 m надморске висине, а одатле теку под заједничким именом Дунав, који је највећа притока Црног мора. Како Дунав даље тече надморска висина његовог корита опада, баш као и висине градова кроз које он протиче и на чијим се обалама налазе – Линц, Беч, Братислава, Будимпешта, Нови Сад, Београд, Кладово, Видин и други.

Карта 1. Сливно подручје Дунава (извор:icpdr-analiza sliva Dunava)

Ради побољшања пловидбених услова извршени су многобројни хидротехнички радови. Саграђени су бројни насипи, обало-утврде, уздужне и попречне водограђевине, а у сектору Ђердапа је прокопан канал, а потом изграђена и хидроцентрала. Тако да се из изложеног јасно уочава да на режим вода утицај имају како климатски, хидролошки тако и антропогени фактори .

Ток кроз нашу земљу – подручје општине Земун

Дунав у Србију улази на свом 1433 km и његов ток кроз Војводину и делом Србију је у дужини од 588 km на ком се развија у многобројне рукавце чинећи тако јединствену животну оазу. Северозападни део Дунава се простире у границама Војводине чије воде припадају типу низијско-топлих (циприралних) вода карактеристичних за целу Панонску низију што га чини на овом делу тока много богатијим са рибљим фондом него у осталим земљама кроз које протиче. Заједно са Тисом и каналском мрежом ДТД чини стожер риболовно-туристичког коридора који је проткан мрежом међусобно повезаних река, речица, бара, језера многих отворених и затворених вода

Десна обала Дунава је слабије разуђена од леве зато што се Дунав прибио уз подножје Фрушке Горе односно Сремске лесне заравни. па на тој страни нема много могућности да помера десну страну корита. Земун се сместио на 1173 km од ушћа испод самог лесног платоа. Дубине су веома различите и зависе од бројних плићака, острва, као и ужих делова корита где су веће дубине. Дубина Дунава на код Земуна је од 10-12 m, а код ушћа Саве око 22 m. Код Земуна је његова ширина око 700 m, а да би већ код Панчевачког моста била 1050 m, а још

низводније код Гроцке достиже ширину 3800 m. Из његовог корита издиже се велики број ада. Познате су Велико ратно острво, ада Штефанац, Доња ада и др.

У Дунаву, на потезу Земуна далеко је најпознатије, највеће и најзначајније Велико ратно острво. Настало је у XVI веку, обилним и дуготрајним таложењем муља и песка. Западни приобални појас, чини позната песковита плажа „Лидо“ омиљена међу грађанима Земуна. Јужно од Великог ратног острва, у дунавском рукавцу је Мало ратно острво, дужине око 700 m.

За потребе свих мерења и праћења промена које се односе на температуру, протицај и водостај Дунава, на територији општине Земун још 1920. године, основана је мерна станица. Наравно, начин мерења и осматрања се мењао, па је летва за мерење водостаја (1923), замењена лимниграфом (1983), који је такође замењен, па је данас у питању најсавременија дигитална регистрација промена (2002). Просечна годишња температура површинског слоја воде Дунава код Земуна износи 12°C. Већ је наглашен значај температуре воде у комбинацији са температуром ваздуха за развој купалишно рекреативног туризма. Најпогоднији месеци за купалишно рекреативни туризам су јун, јул и август.

Непажњом и немаром људи (по количини испуштених фосфата и нитрата у Дунав, Србија је на другом месту у односу на остале земље Подунавља). Дунав је сврстан у II категорију вода, с тим да у просеку од 6 узорак воде Дунава на територији Београда, само је узорак са профила Земун одговарао II класи речних вода (извор Еколошки билтен, новембра 2009. године). Оптерећеност тешким металима, а посебно паразитима је одговор природе на немар појединаца за заштиту животне средине. Сигурно, да је ово један од горућих проблема и када је у питању туристичка активација обале Дунава на потезу Земуна и као таква захтева нужно ангажовање.

1.5 Биљни и животињски свет у Земуну

Земун обилује разноврсним зеленилом. Ближе уз речне токове и на адама су ритске шуме, у којима расту разне врсте врба, топола, низијски брест, бели јасен, багренац, купина и друго шибље. Дobar део „зеленог блага“ налази се на територији општине Земун у оквиру које се налазе две од седам најзначајнијих просторних целина и заштићених објеката, што погодује развоју екотуризма.

- Велико ратно острво
- Земунски парк

На Великом ратном острву је флора која је карактеристична за мочварна станишта: трска и рогоз, шашеви и шевар, врба и црна топола, зова, багренац, коприва, бела росуља, повит, ладолеж и остале зељасте врсте.

Земунски градски парк (1886. године) налази се у центру Земуна у склопу заштићене просторно-културно историјске целине. Површина парка износи 77.206 м² у коме се налази око 1300 стабала лишћарског и четинарског дрвећа од којих 15 стабала старости више од 115 година имају статус заштићеног културног добра и то:

- 1 стабло гвозденог дрвета (*Gymnocladus canadensis*)
- 2 стабла гинка (*Ginkgo biloba*)
- 1 стабло Јудиног дрвета (*Cercis siliquastrum*)
- 4 стабла кавкаске птерокарије (*Pterocarya fraxinifolia*)
- 1 стабло софоре (*Sophora japonica*)
- 1 стабло сребрне смрче (*Picea pungens var. glauca*)
- 5 стабала тисе (*Taxus baccata*).

Земун обилује и другим зеленим површинама као што су парк „Кеј ослобођења“ који се протеже од Старе Капетаније до хотела Југославија, затим паркови на Калварији, у Горњем Земуну, Батајници и други.

Ширењем Београда, стварањем нових насеља, нестајале су многобројне њиве, оранице, виногради, гајеви, па и мочваре. Све је то утицало на фауну. Многе дивље животиње, због угрожености, бежале су далеко од људских насеља, па ипак, по шумама, њивама и рекама могу се још увек наћи многе животиње. Веома су бројне птице, међу којима су: кукавица, грлица, детлић, црвеноперка, врабац, сова, кос, ђубаста шева, препелица, фазан, врана, вранци, гавранови и галебови на Дунаву. По градским парковима и трговима јата голубова и врабаца питомо слећу и кљуцају храну коју им посетиоци бацају. По барама и мочварама има даждевњака, жаба и змија. Има и инсеката прилагођених клими, као што су јеленак, стрижибуба, губари, који наносе огромне штете дрвећу, ластин репак и други.

У Дунаву је некада било много више рибе, али се и данас лови шаран, буцов, деверика, смуђ, црвеноперка, кечига, бабушка, сом, греч и вретенар. Све напоменуто пружа добар основ за развој риболовног туризма.

Посебан значај има свакако **Велико ратно острво**; острво је заштићено природно добро од 2005.године, као предео изузетних одлика по Закону о заштити животне средине. На овом простору живи и гнезди се велики број птица мочварица заштићених међународним уговорима. Неке се повремено јављају у прелетима, пошто се ово подручје налази на путу миграције север-југ . На "Великом ратном острву" су колоније белих чапљи, сивих чапљи, црвених чапљи и гакова. Природне реткости су: жалар, слепић, чигра, сребрнасти галеб,

кукумавка и славуј, а од стално насељених птица можемо навести: сеницу, пузавца, коса, трстењака, млакара, белу плиску и дивљу патку. Ексклузивни вид екотуризма који се односи на посматрање птица (*bird-watching), може се развијати на овим основама.

Уколико се има у виду све већи апел за развојем зелених видова туризма и потреба за његовим одрживим развојем, јасно је да Земун са посебном пажњом мора развијати туризам у овим зонама.

Слика 3 : Рибари на Дунаву

Извор : Недељка Мартиновић

Управо због тога морају се боље очистити прилази реци на местима која су предвиђена за риболов, као и осигурати чешћа порибљавања и друге мере заштите везане за рибљи фонд у Дунаву. Такође неопходно је предузети све како би се заштитила и орнитофауна, зарад могућности развоја еко-туризма и његовог усаглашавања са појединим облицима развоја, поготово када је у питању развој туризма који се ослања на ноћни живот и сплавове-ресторане надомак Великог ратног острва.

2. ДРУШТВЕНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПОНУДЕ

2.1. Историја Земуна

Бурна је историја Земуна, од његовог настанка до данас. Освајале су га многе војске, разарали, био је економски напредан, али и град који је доживљавао пропаст. Земун је настао на месту где се данас налази кула Гардош, на том истом брегу, у доба неолита, када је саграђено прво утврђено насеље пре више од 7000 година. На заравни Гардоша било је идеално започети стварање будућег града, јер су природне препреке, узвишица и близина реке били одлични за одбрану од непријатеља. С тога места насеље се касније ширило, мењала су се имена и освајачи и тако је постао град са данашњим именом. Земун је једно од најстаријих насеља у Европи, па самим тим и у нашој земљи.

Антички топоним Земун - Таурунум, који потиче из времена келтске доминације (поч. III века пре н.е. - IV. н. е.) први пут је забележен код Плинија Старијег. У римско доба (I-V века) Таурунум је био утврђено насеље и једно од седишта речне флоте Рапоније *Secundae* као и логор пограничних војних, коњаничких јединица и помоћних трупа. Током сеобе народа Словени на рушевинама Таурунума стварају свој Земљани град и отуда данашњи назив Земун: adj. Землин-земљан (грчки Зевгмин, мађарски *Zimony*, латински *Samonium*, тур. *Zemin*, и немачки *Semlin*). После франачке и бугарске доминације, Земун (и Срем) ушли су у оквире Самуиловог царства 971. године, да би почетком XI века Византија наново успоставила власт. У време I крсташког рата он је био богато место са тврђавом (*castrum*): крсташи под Петром из Амијена сукобили су се 1096. године са његовим становницима и, побивши велики број њих, однели „богат плен“, који су шест дана пљачкали, назвавши га притом *Malevilla* (зли град). Током XII века Земун и Београд, као поприште византијско-мађарских борби, наизменично су рушени и обнављани: Ово се ривалство око Земуна завршило мађарским освајањем под краљем Белом III 1182. године, под чијом је влашћу остао све до пада под турску власт, изузимајући време када се налазио у држави српског деспота Ђурђа Бранковића. Током ових борби нестало је утврђење из претходног периода, али је у XIV века настало ново: готског типа, четвороугаоне основе са дебелим тврђавским зидовима од опеке и четири угаоне куле са коничним крововима. Око тврђаве формирало се насеље, спуштајући се, временом и у подграђе, тако да су се разликовали Горњи и Доњи град, који су чинили „варош Земун“ седамдесетих година XIV века.

Османлијска је опасност повезала Земун и Београд у јединствени војно-одбрамбени систем, који је требало да буде брана њиховом даљем надирању у Европу. Када је Мехмед II 1456. године опсео Београд, прва и одлучујућа битка, у којој је малобројна хришћанска флота разбила тешке турске галије повезане ланцем, одиграла се 14. јула на Дунаву, код Земуна. У земунској је тврђави,

оболевши од куге, умро и творац ове сјајне победе, Јанко Хуњади. Уочивши значај Земуна као „ослонца и потпоре" Београда, Сулејман Величанствени је 1521. године наредио да се одмах заузме. У турском поседу (1521-1718) Земун је био најпре село па онда варош, са једном каменом џамијом, три хана и скелом за прелаз у Београд. Већинско српско становништво имало је своју цркву (из претходног периода). Аустријско заузимање Земуна 1717. године од стране Евгенија Савојског, потврђено Пожаревачким миром (1718), трајало је два века. Цар Карло VI, дао је Земун (са 21 селом) 1728. године државном вицеканцелару и бискупу од Бамберга Фридриху Карлу грофу од Шенборна, од чије је породице откупљен и инкорпорисан у Војну границу 1745/6. Проглашење Земуна слободним војним комунитетом 1749. и формирање градске власти на челу са изабраним градским судијом (Stadttrichter) 1751. године, омогућило је његово напредовање са ослоном на развијеној посредничкој трговини. Околност да је Београдским миром (1739) постао гранично место и најистуренија тачка према „турском" Београду, допринела је да Земун крајем XVIII и почетком XIX века постане „најлепша и најбогатија варош" у овом делу границе. Тада настаје низ јавних и привредних установа (Контумац као карантинско-пропусна станица 1730, Царинарница 1781, Војна команда, комунитетска болница 1785, Апотека 1759, Пошта, Солара), професионалних (Николајевска црква 1725-31, Богородичина 1776-80, контумачка православна капела Св. Архангела 1786, жупна католичка црква 1794), затим просветно-културне (Српска школа 1725, Немачка 1776, Јеврејска 1755, Библиотека Славено-Сербска 1825) као и грађанска кућа (Кузмана Јовановића 1763, данас Караматина, кућа „код Змије", кућа Гине Вулко, где је 1716. одсео цар Франц I, Ичкова кућа). Земун напредује и у територијалном погледу: 1788/9 формира се прво (српско) предграђе Горња Варош или Јозефштат, а 1816. немачко - Францтал. Развојачењем Војне границе, 1871. године, Земун постаје слободан град са широком самоуправом, која је проширена 1881. године, када постаје градска општина. Године 1896. добија Градски статут и право да се служи грбом. Изградњом железничке пруге и станице, Земун је 1883. године повезан са Пештом а следеће године, изградњом моста, са Београдом и Истоком. Прва мануфактура (свиле) отворена је у Земуну 1839. године а прве фабрике крајем века. Пошто је до краја XVIII века у потпуности формирана данашња урбана структура града, у XIX века долази само до побољшања грађевинског фонда изградњом нових објеката: зграда Магистрата (1823. и 1886. године), зграда Реалке (основана 1858) и Више девојачке школе у Градском парку, који је отворен на месту укинутог Контумаца, 1880. године, затим Поште (1895), првог модерног хотела „Гранда" (1890);

Кула на Гардошу, симбол данашњег Земуна, подигнут је у средишњем делу развалина утврђења из XIV века 1896. године у част обележавања хиљадугодишњице продора Мађара у Панонску низију. Средином XIX века отворена је прва штампарија у Земуну а 1883. године Трговачка школа (у згради

Реалке). Од грађанских кућа најинтересантнија је Спиртина, саграђена у неоготском стилу 1855/6, за потребе истоимене породице, која је 1856. добила аустријско племство (у њој се данас налази Музеј). Избијањем I светског рата (1914) Земун се нашао на линији ратних сукоба током којих га је српска војска више пута опседала и 5. новембра 1918. године, коначно ослободила. После проглашења Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (1. децембра 1918) Земун је заједно са другим југословенским деловима поражене Аустро-Угарске монархије ушао у њен састав. Између два рата развија се индустријска производња: прехранбена, текстилна, метална, хемијска, ваздухопловна, као и Прва југословенска производња пластичних маса „Исолит“. У периоду између два Светска рата изграђене су значајне и велелепне грађевине, као што је зграда Пољопривредног факултета из 1932. године, зграда Команде Ваздухопловства из 1935. године, Дом за сирочад краљице Марије, „Дом културе“ из 1934. године, на чијем се месту данас налази Спортски центар „Пинки“. Током 1934. године долази до спајања и повезивања Земуна са Београдом: најпре административног (1. априла), па затим пуштањем у рад „ланчаног“ моста краља Александра I, средином децембра месеца и саобраћајног повезивања. У Априлском рату 1941. године, којим је хитлеровска Немачка, без објаве рата напала Југославију, Земун, у складу са наређењем из "Подухвата бр. 25" није био бомбардован. После Срба (око 12.000) најбројнија народносна групација Немачка (око 6.000) преузела је 13. априла власт у Земуну. Уговором између влада Трећег Рајха и НДХ, он је 10. октобра 1941. године прешао у „искључиву власт НДХ", која је трајала све до ослобођења (22. октобра 1944). За то време је страдало око 3.000 његових житеља, процентуално највише Јевреја, од којих је незнатан број преживео геноцид. На годишњицу ослобођења 1945. године административно је спојен са Београдом. Након Другог светског рата Земун се развија у индустријски центар, са јаком привредом која запошљава више од 60 хиљада радника. Интензивни развој Земуна, његове привреде и друштвених делатности везује се за период од 1969 до 1979. године, када је дошло до процвата у развоју хемијске, металске и индустрије текстила. То се превасходно односи на пословање и рад предузећа Галеника, Ветеринарски завод и Грмеч (хемијска индустрија), затим фабрика Змај, Икарус, ИНСА, ИМПА, Индустрија обуће, као и Текстилне индустрије Земун са одређеним погонима и Омладинском фабриком у Добановцима.

Огромни капацитети предузећа Галеника (у периоду од 1975. до 1982. била је то највећа фармацеутско-хемијска кућа на Балкану са око 6000 запослених), омогућили су убрзани развој хемијске индустрије и индустрије лекова и у другим подручјима наше Републике (Вршац, Лесковац). Такође, предузеће Грмеч је остваривало најбоље резултате у производњи подних облога (виназ и винфлекс), а у оквиру друге фазе ПВЦ прераде ушло је у један од највећих инвестиционих захвата у југо-источној Европи.

Ветеринарски завод, је развио специфичне облике свог пословања укључујући биолошку производњу и фабрику сточне хране, а на основу мреже својих продавница широм Републике највише је допринео узгоју и тову животиња. Резултати у пословању Ветеринарског завода су били познати не само у нашој земљи већ и у читавој Европи, с обзиром на научна достигнућа поготово у оквиру биолошке производње и заштите животиња.

За металски комплекс Земуна, треба истаћи да је средином другог дела прошлог века пословање предузећа Змај, Икарус, Телеоптик, ИНСА, ИМПА, итд., достигло свој врхунац. Примера ради фабрика Змај је располагала капацитетима

за производњу око 2000 комбајна, предузеће ИНСА је само у Шведску извозила преко милион будилника, а предузеће Телеоптик, у оквиру редовне и наменске производње имало најпрецизније мерне уређаје и апарате.

Индустрија обуће са седиштем у Земуну и својим погонима широм Београда, упошљавала је преко 3500 радника, а квалитет производње, модели и квалитет коже били су на светском нивоу.

Текстилна индустрија Земун је са својом ткачницом и машинском обрадом представљала за оно време изазов многим произвођачима текстила, почев од нашег Лесковца, па све до Манчестера и Лица у Енглеској.

Упоредо са развојем хемијске, металске и текстилне индустрије, на подручју Земуна реконструисан је и модернизован Аеродром Београд, а ЈАТ је набавио 12 нових летелица и то углавном од произвођача авиона Боинг из Сијетла. Аеродромска писта, као и електро и навигациони уређаји више пута су реконструисани и модернизовани, тако да је безбедност лета и сигурност путника била загарантована.

Упоредо са привредним развојом развија се образовање (основне школе „Мајка Југовића“, „Светозар Милетић“, „Лазар Саватић“, „Владимир Надзор“, „Отон Жупанчић“, „Соња Маринковић“, „Раде Кончар“, „Петар Кочић“, „Гаврило Принцип“, „Илија Бирчанин“, „Пинки“, „Митраљета“, „Бранко Радичевић“, „Станко Марић“, као и више средњих школа) култура и спорт (Народно позориште, Позориште лутака „Пинокио“, Спортско-културни центар „Пинки“, Завичајни музеј Земуна, Библиотека), социјална и здравствена заштита (КБЦ „Земун“, Болница „Бежанијска коса“, Дом здравља Земун са амбулантама у Батајници и Угриновцима), као и значајне научно-истраживачке установе и институти (Институт за кукуруз, Институт за сточарство, Рударско геолошки-институт, Институт за примену изотопа у пољопривреди, Ветеринарски завод). Упоредо са развојем привреде интензивна је и станоградња, граде се и развијају нова насеља (Земун-поље, Батајница Угриновци, насеље „Сава Ковачевић“).

Крајем 20 века већина земуних привредних гиганата престаје са радом (Змај, Телеоптик, ..) велики број радника остаје без посла поготово у металској индустрији, тако да становништво Земуна економски и финансијски осиромашује. Распадом Југославије Земун постаје уточиште многобројним избеглим и расељеним лицима тако да се индивидуална станоградња и даље развија. Након оснивања општине Сурчин, територија Земуна се знатно смањује, међутим број становника се не смањује. У саставу Земуна данас су поред градског језгра Земуна насеља Нова Галеника, Алтина, Плави хоризонти, Земун поље, Батајница, Бусије, Угриновци, Грмовац.

2.2. КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКО НАСЛЕЂЕ ЗЕМУНА

Дух прошлих времена осећа се на сваком кораку, у сваком углу, где год да се погледа. И данас, док пише нове странице историје за нека нова поколења, Земун остаје некако свој, јединствен, поносан.

Велику улогу у туристичкој понуди Земуна, поготово за поједине видове туризма има богато културно-историјско наслеђе, као што је:

- **Ичкова кућа**, (Угао Бежанијске 18 и Светосавске 23)

Подигнута је 1793. год. Има подрум, приземље, спратом који је формиран од високо мансардног крова и убраја се у зграде у стилу класицизам. У њој се налазила гостионица са свратиштем за људе, коње и запрежна возила, касније под називом «Код Краљевића Марка». У њој је боравио трговац и посредник између београдских, солунских и других трговаца Петар Ичко, који је после увођења дахијске управе пребегао у аустријски погранични Земун. Од 1802. године је једна од значајних личности у припремању Првог српског устанка 1804.год. У ослобођеној Србији Петар Ичко је дипломата и 1806. године је с Портом закључио мир. После пожара (1982) зграда је темељно реконструисана.

- **Кућа породице Карамата**, (Ул. Караматина 17)

Једна од малобројних градских кућа у најстаријем делу Земуна. Састоји се из три дела. Највећи и највиши део, једносpratницу с високим двогубим кровом, подигао је 1763.године имућни трговац Кузман Јовановић. Деценију касније купио ју је трговац Димитрије Карамата, досељеник из Катранице (данас Пирги) у Грчкој Македонији, чији је син Јован 1827.године дозидео спрат у средњем делу и према утрошеним средствима може се рећи да је извршио реконструкцију објекта у целини. Тада је зграда с типичним одликама барока добила фасаду обликовану у духу класицизма. Репрезентативна зграда везана је за више историјских догађаја и личности. У време аустријско-турског рата 1788/89.год. у њој су боравили цар Јосиф II, потоњи цар Франц I, фелдмаршал Ласи, а затим фелдмаршал Лаудон са штабом Главне аустро-немачке војске према Србији, односно Турској. У време Српског покрета у Аустрији 1848/49.године била је станиште патријарха Јосифа Рајачића и дела чланова Главног одбора Војводине Српске. Атанасије Карамата учествовао је у раду Одбора и постао његов касир (благајник). Као гост у кући је био и велики српски реформатор Вук Караџић. У стану власника сачуван је покретни инвентар који потиче из разних периода. Највећу вредност има збирка портрета почев од Димитрија до академика Стевана и супруге му Тијане, која представља драгоцене примерке српског сликарства од краја XVIII века до наших дана. У збирци су заступљени Георгије Тенецки, Павел Ђурковић, Урош Предић, Павле Васић и други. Караматина кућа представља један од најзначајнијих споменика културе Земуна и града Београда.

- **Кућа Димитрија Давидовића**, (Ул.Главна 6)

Првобитно стамбена једносpratница на углу с Давидовићевом улицом, представља сложену зграду развијану од краја XVIII до половине XIX века у скромнијом варијанти грађанског класицизма. Одликује се историјским и амбијенталним вредностима, добрим пропорцијама, једноставним али присним

изгледом. Према предању у њој је 1789. године рођен Димитрије Давидовић, новинар, дипломата, државник, писац Сретењског устава, отац српске штампе. Приликом обележавања јубиларне прославе покретања првог српског дневника «Новина сербских» - 1985. год. на згради је постављена мермерна спомен-плоча. На Кеју ослобођења 1989. год. откривена је бронзана биста великана, рад непознатог аутора, којом је обележена 200. година од његовог рођења.

- **Ливница "Пантелић", (Ул. Гајева 15)**

Браварска радионица и ливница Пантелић основана је 1854. године. Временом радионица се развила у специјализовано предузеће за ливење звона и израду торањских сатова. Приземна зграда која поред архитектонских амбијенталних вредности израђених у декоративној обради екстеријера има у себи ретко сачувану занатску радионицу са непоновљивим историјским садржајем.

- **Богородичина црква, (Ул. Патријарха Рајачића)**

На западном делу Старог језгра Земуна 1755. године положен је камен темељац за нову православну цркву настојањем истоверних Срба, Цинцара и Грка. Освештана је 1783. године. Монументална познобарокна црква касније је добила (1788) богато изрезбарени иконостас, рад новосадског мајстора Аксентија Марковића, који је 1815. године осликао један од најпознатијих српских класицистичких сликара тог времена – академски уметник Арсеније Теодоровић. Исте године постављено је велико звоно (постоји и данас) које подсећа на победу коалиције европских држава у рату с царем Наполеоном. Велику сводну фреску изнад солеје (простор испред олтара) урадио је земунски сликар Живко Петровић, а зидне слике, у техници ал секо – 1937. године руски сликар Андреј Биценко. У порти је 1822. године Српска црквена општина подигла нову једносратну класицистичку зграду за Српску и Грчку школу. У њој је 1825. год. основана Словеносрпска библиотека (данас Библиотека «Свети Сава»).

- **Стара Царинарница, (Ул. Змај Јовина 26)**

На месту пређашње приземљуше исте намене 1781. године подигнута је на обали Дунава угаона једносратница обликована у стилу класицизма с карактеристичним троугластим забатом (тимпаноном) изнад кровног венца у средини главне фасаде где је и лучно заобљен камени портал. Зграда је била једна од највећих у тада пограничном Земуну, уз њу су се налазили магацини Соларе. Данас се користи за становање, складиштење и угоститељство.

- **Храм Светог Архангела Гаврила, Батајница, (Ул. Несврстаних земаља 2)**

Батајница, некадашње село, па приградско насеље од 1971. године је саставни део Земуна и ужег подручја града Београда. У центру насеља је православна црква подигнута 1780. год. у скромнијој варијанти барока, карактеристичној за цркве у бившој Војној граници. Престоне иконе на олтару радио је сликар Теодор Крачун (XVIII в.) значајни представник српског барока у Војводини. У близини цркве су споменик Палим борцима 1941-1945. године, рад уметнице Љубинке Савић-Граси и спомен-обележје које подсећа да је 101 Батајничанин страдао у време Првог светског рата 1914-1918.године.

- **Харишева црква св. Димитрија, (Ул. Гробљанска 5)**

Грчке трговачке породице Петровић-Харис саградиле су је у српско-византијском стилу 1874-76. године према плановима познатог арх. Светозара Ивачковића. Сlike на ниском иконостасу радио је Павле Симић. Испод цркве је крипта чланова у своје време познате породице. У ограђеној порти сахрањени су остаци двадесет Земунаца, припадника Народно-ослободилачког покрета, који су страдали у усташком логору у Старој Градишки (1944). У близини је костурница и надгробник који је Општина града Земуна 1928. год. подигла «Поинулим и умрлим српским борцима за време Првог светског рата». У северозападном делу гробља је заједничко почивалиште Жртава фашистичког терора у којем је сахрањено неколико хиљада логораша с бившег београдског Сајмишта на левој обали Саве и стела са именима пострадалих земунских Јевреја од 1941. до 1945. године.

- **Светотројичина црква, (угао улица Светотројичине и Добановачке)**

Налази се у Горњој вароши, првом предграђу Земуна које је засновано у последњој деценији XVIII века. Црква мањих димензија, на месту пређашње скромне богомоље, саграђена је 1842. год. према плановима домаћег градитеља Јозефа Фелбера. Иконостас је осликао земунски сликар Живко Петровић, син ковачког мајстора Јована, који је обављао занатске послове за устаничку Србију. У храму су сачувани извесни култни предмети, међу којима су ратарски и зидарско-гесарски еснафски барјаци. У саставу цркве 1799. год. основана је Српска школа. Њену партерну зграду из 1872. године данас користи Основна школа за одрасле.

- **Дом Српске православне црквене општине, (Ул. Светосавска 22)**

На западној страни Богородичине цркве је, на челу блока између три улице, на проширеном земљишту старе црквено-школске зграде из 1822. године, према плановима земунског инжењера Косте Атанацковића-Станишића 1909. године, саграђена за проширене потребе Црквене општине и њене Српске школе, за оно време репрезентативна спратна зграда. Једносратница је обликована у духу неоромантизма и одликују је разуђена фасада с главним улазом и богато стилским обрађеним завршним венцем.

- **Контумацке цркве, (Градски парк б.б.)**

Служиле су верским потребама путника који су у Контумацу издржавали прописани карантин. Православну цркву св. Архангела Гаврила, као своју

задужбину, подигао је у стилу барока земунски привредник Теодор-Тоша Апостоловић. Њен иконостас осликали су 1830/31. године земунски уметници Димитрије Братоглић и Константин Лекић.

Данас је то манастир Св. Архангела Гаврила поред кога се налази римокатоличка црква св. Рока која је саграђена 1836. године према плановима земунског градитеља Јозефа Фелбера.

- **Кућа Афродите Биало**, (Ул.Главна 45)

Подигнута је око 1800.године. Обликована је у стилу ампира. Главни улаз има једну од најлепших сачуваних стилских капија у Старом језгру Земуна. Зграда представља репрезентативни примерак боље грађанске куће свог времена, а са суседним кућама у блоку чини јединствену амбијенталну целину.

- **Кућа Буровца на Гардошу**, (Ул.Висока 27)

Подигнута је крајем 18. века. Грађена је од набоја, с једноставним кровом покривеним трском.Забати су дашчани,под је земљан. Репрезентује насеље сиромашнијег становништва Старог језгра Земуна са јединственим типским осликама, који су подисали ситне занатлије, радници, пиљари и рибари. Најбоље је сачуван аутентични примерак тршчара Старог језгра Земуна.

- **Кућа Др Саве Недељковића**, (Ул.Цара Душана 4)

Подигнута је 1905.године, према пројекту непознатог аутора, као угаона високо паттерна стамбена варошка кућа, основе у облику ћириличног слова „Г“, за градског физикуса др Саву Недељковића.Фасада је декорисана богатом пластичном декорацијом обликованом у сецесијском духу. Карактерише је уједначен, ритмичан низ прозорских отвора. Једна од ререпрезентативнијих кућа земунске Горње вароши.

- **Кућа инж. Павла Хорвата**, (Ул.Ивићева 4, Земун)

Стамбена кућа саграђена 1910.године. Налазила се у поседу инжењера Павла Хорвата који је 1011.године израдио нови регулациони план Земуна.Има подрум, приземље и први спрат. Обликована је у стилу сецесије. Карактерише је асиметрично постављен улаз, плитки средишњи ризалит наглашен тимпаном, у којем се налази картуш, као и стојеће фигуре на атици. Мансардни кров је покривен етернит плочама и бибер црепом. По својим архитектонско стилским вредностима, доследно спроведеном концепту сецесијске декорације, овај споменик културе припада групи репрезентативних стамбених објеката земунског градитељског наслеђа.

- **Кућа породице Марковић**, (Ул. Господска 14)

Угаона једноспратница саграђена је крајем XVIII века, а дограђена 1801. године. Кућу је подигао грчки трговац Дима, од кога ју је откупио чувели трговац Милош Урошевић, а од његових наследника 1870. године Стеван Марковић, градоначелник Земуна. Припада типу грађанских стамбено-пословних кућа тога времена. Обликована у духу барока и ампира. Ратне 1944.

године пресечено је прочеље тако да је нарушена првобитна композиција. И данас је у поседу значајне породице чија су два члана били изборни градоначелници Земуна: трговац Стеван (1878-1884) и адвокат Петар (1907-1914 и 1926-1930), који је писац прошлости Земуна, сликар и економ.

- **Кућа са сунчаним сатом**, (Ул. Главна 2)

Репрезентативна једносратница с угаоним еркером подигнута је 1823. године и припадала је грчкој породици Зико. На фасади крила у Дубровачкој улици налази се сунчани сат (1828) који у сунчаним данима показује месно време. У кући је последње године живота провео јавни радник, књижевник и правник Јован Суботић (+1886). Заштићена зграда, обликована у стилу ампира, убраја се у најлепше у граду.

- **Зграда штампарије Јове Карамате**, (Ул. Главна)

Стамбено-пословна једносратница подигнута на прелазу из XVIII у XIX век, а обликована је у стилу барока с елементима класицизма. Припадала је познатој породици Стефановић - Виловски. Просторије у приземљу су пословне и у њима се налазио хотел «Европа», па позната, значајна штампарија Јове Карамате. Данашња зграда је реконструисана и том приликом су враћени временом нестали украси.

- **Стари Магистрат**, (Магистратски трг 3)

За проширене послове Комунитетског магистрата, према плановима домаћег градитеља Јозефа Фелбера, од 1823. до 1832. године саграђена је класицистичка једносратница с плитким средишњим ризалитом, који се завршава троугластим забатом. Симетрично обликована зграда је 1836. год. доградњом проширена на једном крилу. Мада је тиме измењена првобитна концепција, зграда звана нови Магистрат, сада стари, представља антологијски примерак класицистичке архитектуре Земуна. После 1871. године зграду је користио Котарски (Срески) суд. Сад је седиште Централне отаџбинске управе Српске радикалне странке.

- **Светониколајевска црква**, (Ул. Његошева 43)

Црква је грађена од 1725. до 1731. године (на месту старијег православног храма који се помиње још 1573. године) и има све одлике барокних цркава подизаних у време Војне границе. Богати вишепојасни иконостас осликао је 1762. год. образовани сликар Димитрије Бачевић, који се убраја у најистакнутије сликаре прелазног доба од традиционалне уметности до барока. Зидне слике и низ икона, међу њима и целивајуће, радио је Земунац Живко Петровић (1868). У великом пожару 1867.године изгорео је првобитни звоник. Приликом обнове, до 1870.године ради стабилности грађевине на јужној и северној фасади, изграђени су контрафори. Почетком 30-тих година XX века уместо старих прозора с решеткама од кованог гвожђа уграђени су витражи с ликовима светаца према предлошцима сликара Миленка Ђурића у познатој сомборској радионици породице Станишић. У цркви су сачувани предмети,

међу њима црквене књиге и еснафски барјаци, који су значајни за културну и привредну историју и зато је у целини драгоцен споменик културе.

- **Српска школа у Горњој Вароши, (Ул. Светотројичина 4)**

Школска зграда је саграђена 1872. године, према пројекту Милана Ј. Јеремића. Дограђена је 1912. године. Грађена је као партнерни објекат изузетно издужене правоугаоне основе, окренут дужом страном према улици. Фасада је обликована у духу неокласицизма, са елементима сецесије. Карактерише је уједначен ритам прозорских отвора око којих је плитка пластична декорација. Споменик културе има архитектонско стилске, амбијенталне и културно - историјске вредности. Налази се у непосредној близини порте Светотројичине цркве, чији је саставни део, и представља значајно сведочанство развоја школства у Земуну.

- **Завичајни музеј Земуна у Спиртиној кући, (Ул. Главна 9)**

Високопартерна зграда подигнута око 1840. године према плановима бечког архитекте за врло имућну и утицајну привредничку породицу Спирта која потиче из Грчке Македоније. У духу владајућег романтизма обликована је у стилу псеудоготике. Архитектонским одликама и богатим ентеријером она се издваја од тадашњих кућа у граду, чиме се потврђује друштвени положај чланова породице чији је члан Павле 1856. године добио племићко звање и право на породични грб. Године 1970. зграда је адаптирана, а у њој је Завичајни музеј (основан 1954) 1971. године поставио прву сталну изложбу која приказује прошлост Земуна од његовог настанка (неолита) до првих година после Другог светског рата.

- **Земунска гимназија (Градски парк)**

Монументална неоренесансна двоспратница саграђена је 1879. године према плановима загребачког архитекте Николе Колара за тадашњу Нижу реалну школу (основана 1858), која отварањем виших разреда постаје Велика реалка, данас Гимназија. Касније, од 1914. до 1916. год. дограђен је новији део исте спратности према плану који је потписан иницијалима V.R. Обликован је у духу постсецесије тако да представља једно од првих модернијих архитектонских остварења у граду. У заједничком главном улазу на западној страни блока налазе се бисте народних хероја Наде Димић, бивше ученице Земунске гимназије и Трговачке академије, коју је урадио Коста Ангели Радовани и спомен-плоча с именима ученика средњих школа, који су погинули у антифашистичком рату 1941-1945. године. На простору између Гимназије и Пешадијске касарне 2004. године на високом постољу с пригодним текстом откривена је бронзана биста песника Бранка Радичевића (1824-1853), рад вајара Милана Бесарабића, некадашњег професора Земунске гимназије

- **Земунска пошта, (Ул. Главна 8)**

На месту зграде из XVIII века према плановима градског инжењера Драгутина Капуса 1896. год. саграђена је једноспратница у неоренесансном

стилу с декоративним елементима барока. Општим изгледом убраја се у репрезентативне зграде старог језгра града.

- **Остаци средњовековне тврђаве**

Остаци некадашњих бедема најстарији су видни знаци далеке прошлости града. Извесно је да је истурени део лесног платоа био настањен и утврђиван још у праисторији, а и у време Римљана. Утврде се помињу у хроникама у вези с Првим крсташким ратом 1089. године и у XII веку, кад су се водили ратови за превласт између Византије и Угарске. Постојеће зидине с четири кружне куле, тзв. готског типа, подигнуте на прелазу из XIV у XV век, у време продора Турака на Сави и Дунаву. Године 1521. опсели су Београд и напали одбрану Земунa. Последњи отпор пружили су шајкаши под вођством браће Скобалић. У време владавине Турака утврђење је запуштено и кад је 1717. године аустријска војска коначно преотела Земун, остаци бедема су изгубили значај.

- **Земунска миленијска кула на Гардошу**

У централном делу утврђења квадратне основе, мађарске власти су 1896. године у мешавини историјских стилова подигли меморијални споменик у облику куле (висине 36 м) којим су обележиле хиљадугодишњицу своје државности и дужу припадност ових крајева Угарској. Миленијски споменик био је оштећен ратне 1914. године у сукобу Србије и Аустро-Угарске, а у послератном времену оштећења су санирана. Последњи пут темељитије је уређивана 1962. године и отворена је за посетиоце. У кули на Гардошу били су туристички пункт и атељеи два земунска сликара.

- **Земунско гробље на Гардошу**

У непосредној близини Куле, на њеној северној страни, су остаци северних одбрамбених бедема пограничног града из 1841. године који су уједно и јужна ограда гробља које је засновано око 1740. године и постало почивалиште православних, католичких и јеврејских грађана. На гробљу се налази низ споменика и обележја, који подсећају на значајне личности из политичке, привредне и културне историје града. Најстарији споменички објекат је католичка капелица која је подигнута у време оснивача гробља. На њеној фасади постављене су спомен-плоче, међу којима и једна посвећена команданту Земунa Ф.Н. Червинки (+1824). Друга плоча има сецесијски дубоки рељеф Христа, рад Рудолфа Валдеца.

2.3.Становништво

Земљиште на коме лежи Земун одувек је пружало добре услове за живот, чиме се објашњава његова готово континуирана насељеност од праисторије до данас.

Опис становништва Земунa може се сликовито уочити из описа 1839. године ("Лексикон"-Мајер):

"Земун мада стародреван има изглед јучерашњице..... ..али зато све то надокнађује бучно весеље шареноликог становништва. Ако се само посматрају разне физиономије и ношње, и када се слуша мешавина језика и дијалеката, тада се може помислити да се човек налази на једном месту где су заказали састанак представници многих народа Земље." Етнички мозаик са свим својим вредностима употпуњен са природним вредностима Дунава и околине може бити значајан агенс у даљем туристичком активирању овог подручја, где се може закључити да управо шароликост становништва може омогућити сваком странцу да се осећа као код куће.

Данас на територији општине Земун (по попису од 2002. године) живи укупно 191 645 становника.

Избеглице – Од почетка ратних сукоба на тлу бивше СФРЈ, привремено или тајно боравиште у општини Земун нашло је доста избеглица. Према подацима Републичког комесаријата за избеглице на територији општине Земун регистровано је 5.514 избеглих и 6951 интерно расељених, мада, незванично, на територији општине Земун има далеко већи број интерно расељених лица искључиво ромске популације са Косова и Метохије, без пријаве. У Колективном центру "7. јули" у Земуну смештено је 28 породица, односно 112 интерно расељених лица са КиМ.

2.3.1 Образовање и наука

Земун има дугу и богату традицију у образовању. Основно образовање деца стичу у 22 школе, од којих су 17 на градском подручју, 5 у приградском и 3 специјалне школе (за слепу и слабовиду, децу оштећеног слуха и ометену у развоју). Према последњој статистици школске 2009/10. године основну школу похађа око 12000 ђака, док специјалне броје 470 ученика.

Средње образовање стиче се у 8 средњих школа, а даље школовање у 3 високошколске установе и на једном факултету. Почетком школске 2009/10. године у средње школе је уписано 6779 ученика. Посебна брига о младим талентованим људима се води у Регионалном центру за таленте. Музичка школа "Коста Манојловић" је однеговала многе талентоване младе људе који су стекли и светску славу. Предшколска установа "Др Сима Милошевић" има у свом саставу 31 радну јединицу (вртића).

Поред научно-образовног рада у установама високог школства, научно истраживачки рад у Земуну се обавља у неколико института који су дали и светски значајне резултате. То су пре свега, Инститит за кукуруз «Земун поље», Институт за сточарство, Институт за примену нуклеарне енергије ИНЕП, Институт за физику, Институт за заштиту биља, Рударски институт.

Основне школе

ОШ"МАЈКА ЈУГОВИЋА", Земун, Градски парк 9
ОШ"СВЕТОЗАР МИЛЕТИЋ", Земун, Немањина 25
ОШ"ЛАЗАР САВАТИЋ", Земун, Кеј ослобођења 27
ОШ"РАДЕ КОНЧАР", Земун, Златиборска 44
ОШ"СУТЈЕСКА", Земун, Задругарска 1

ОШ "ПЕТАР КОЧИЋ", Земун, Првомајска 79
ОШ "ГАВРИЛО ПРИНЦИП", Земун, Крајишка 34
ОШ "СОЊА МАРИНКОВИЋ", Земун, Аласка 17
ОШ "ГОРЊА ВАРОШ", Земун, Добановачка 72
ОШ "ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ", Земун, Војвођанска 1
ОШ "ИЛИЈА БИРЧАНИН", Земун поље, Браће Крњешевац 2
ОШ "БРАНКО ПЕШИЋ", Земун, Стевана Јовановића 4
ОШ "БОШКО ПАЛКОВЉЕВИЋ-ПИНКИ", Батајница, Пук. Миленка Павловића 5
ОШ "БРАНКО РАДИЧЕВИЋ", Батајница, Браће Михаиловић-Трипић 2
ОШ "СВЕТИСЛАВ ГОЛУБОВИЋ-МИТРАЉЕТА", Батајница, Далматинске загоре 94
ОШ "СТАНКО МАРИЋ", Угриновци, Учитеља Цвеје 5
ОШ "МИХАЈЛО ПУПИН", улица Емилије Јакшић 37а, Нова Галеника
ОШ "САВА ШУМАНОВИЋ", Алтина, Добановачки пут 107

Музичка школа

МУЗИЧКА ШКОЛА "КОСТА МАНОЈЛОВИЋ", (основна и средња), Немањина 9

Специјалне школе

"САВА ЈОВАНОВИЋ- СИРОГОЈНО", Основна школа за образовање деце ометене у развоју,
Земун, Светосавска 22
"РАДИВОЈЕ ПОПОВИЋ", Основна школа за децу оштећеног слуха са домским смештајем,
Земун, Призренска 37
"ВЕЉКО РАМАДАНОВИЋ", Основна и средња школа за децу оштећеног вида са домским
смештајем, Земун, Цара Душана 143

Средње школе

ЗЕМУНСКА ГИМНАЗИЈА, Земун, Градски парк 1
ЕКОНОМСКА ШКОЛА "НАДА ДИМИЋ", Земун, 22. октобра 19
СРЕДЊА МЕДИЦИНСКА ШКОЛА "НАДЕЖДА ПЕТРОВИЋ", Земун, Наде Димић 4
ЕЛЕКТРОТЕХНИЧКА ШКОЛА "ЗЕМУН", Земун, Наде Димић 4
ТЕХНИЧКА ШКОЛА "ЗМАЈ", Земун, Аутопут 18
САОБРАЋАЈНО-ТЕХНИЧКА ШКОЛА, Цара Душана 262
ПРАВНО БИРОТЕХНИЧКА ШКОЛА "ДИМИТРИЈЕ ДАВИДОВИЋ", Земун, Тошин бунар
17

Високошколске установе

КРИМИНАЛИСТИЧКО-ПОЛИЦИЈСКА АКАДЕМИЈА Земун, Цара Душана 196
ВИСОКА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ТЕХНИКУМ ТАУРУНУМ, Земун, Наде
Димић 4
ВИСОКА ЗДРАВСТВЕНА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА Земун, Цара Душана 254
ПОЉОПРИВРЕДНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ Земун, Немањина 6

2.4. ПРИВРЕДА У ЗЕМУНУ

Привреда Земуна је препознатљива по звучним именима као што су Галеника а.д., Галеника Фитофармација, Ветеринарски завод, Соса–Сола НВС Србија, Минел-Шредер, Кнаuf, Икарбус, BALL-Ball Packaging Europe, Belgrade d.o.o, Metro-Cash & Carry Србија, Пупин-Телеком Инжињеринг, Полимарк, Завод "Висан", "Звезда-огледало" а.д., ДП "Инса", ВП "Галовица", "Вомех inženjering", ГП "Планум".

Наведена предузећа су представници фармацеутске, хемијске, прехранбене, електронске, дрвне, текстилне, грађевинске индустрије. Последњих година земунска привреда може да се похвали са отварањем великог броја представништава иностраних компанија.

Предузеће односно привредно друштво је правно лице које обавља делатност ради стицања добити. Привредна друштва су организована у неколико облика организовања. Највећи број привредних друштава је организовано као друштво са ограниченом одговорношћу, затим следе ортачка друштва и представништва страног правног лица. Приказ облика организовања привредних друштава и њихов број дат је у табели.

Табела 3 : Приказ облика организовања привредних друштава у Земуну и њихов број дат је у табели.

Облик организовања	Број
--------------------	------

Друштво са ограниченом одговорношћу	3693
Отворено акционарско друштво	43
Затворено акционарско друштво	8
Оргачко друштво	61
Друштвено предузеће	3
Јавно предузеће	1
Задруга	22
Командитно друштво	4
Представништво страног правног лица	50
Огранак страног правног лица	4
Недефинисан	4
Укупно	3893

Извор табеле : Агенција за привредне регистре, подаци до 25.12.2009.год

Друштвена предузећа и предузетници (правна лица и радње)

На територији општине Земун регистровано **3.893** привредних друштава, и **5.574** предузетничких радњи. Податак се односи на период до 25.децембра 2009.године.

У наредној табели дат је приказ броја радњи по годинама, закључно са 2008.годином, из које се види стални пораст њиховог броја.

Табела 4 : Број радњи у општини Земун посматрано по наведеним годинама

Година	1996	2000	2005	2007	2008
Број радњи	3886	4439	4648	4940	5345

Извор табеле : Завод за статистику и информатику, Статистички годишњак Београда, 2008.година.

У следећој табели дат је приказ правних лица-предузећа у Земуну у 2008.години по делатностима. Из ње се може закључити да је доминантна делатност трговина на велико и мало, оправка моторних возила са 2000 правних лица која се баве овом делатношћу.

Табела 5: Правна лица према секторима делатности у општини Земун за 2008.годину

Редни	Делатност	Број
-------	-----------	------

број		
1	Пољопривреда, лов и шумарство	31
2	Рибарство	0
3	Вађење руда и камена	11
4	Прерађивачка индустрија	774
5	Производња и снабдевање електричном енергијом, гасом и водом	5
6	Грађевинарство	227
7	Трговина на велико и мало, оправке моторних возила	2000
8	Хотели и ресторани	99
9	Саобраћај, складиштење и везе	204
10	Финансијско посредовање	24
11	Активности у вези са некретнинама, изнајмљивање и пословне актив.	700
12	Државна управа и одбрана, обавезно социјално осигурање	11
12	образовање	80
13	Здравство и социјални рад	19
15	Остале комуналне, друштвене и личне услужне активности	940
	УКУПНО	5448
	усаглашена	5125
	неусаглашена	323

Извор табеле : Завод за информатику и статистику, Статистички годишњак Београда, 2008.година.

Приказ структуре радњи по делатностима у 2008.години дат табеларно, такође показује да је доминантна делатност трговина на велико и мало, оправке моторних возила, са 1353 радњи. Следећа делатност је саобраћај, складиштење и везе са 1268 радњи и прерађивачка индустрија са 672.

Табела 6 : Индивидуално предузетништво-радње по секторима делатности у општини Земун за 2008.годину

Редни број	Делатност	Број
1	Пољопривреда, лов и шумарство	25
2	Рибарство	1
3	Вађење руда и камена	1
4	Прерађивачка индустрија	672
5	Производња и снабдевање електричном енергијом, гасом и водом	0
6	Грађевинарство	507
7	Трговина на велико и мало, оправке моторних возила	1353
8	Хотели и ресторани	333
9	Саобраћај, складиштење и везе	1268
10	Финансијско посредовање	38
11	Активности у вези са некретнинама, изнајмљивање и пословне актив.	619
12	Државна управа и одбрана, обавезно социјално осигурање	
13	образовање	26
14	Здравство и социјални рад	113
15	Остале комуналне, друштвене и личне услужне активности	382
16	У процесу превођења у АПР	7
	УКУПНО	5345

Извор табеле : Завод за информатику и статистику, Статистички годишњак Београда, 2008.година.

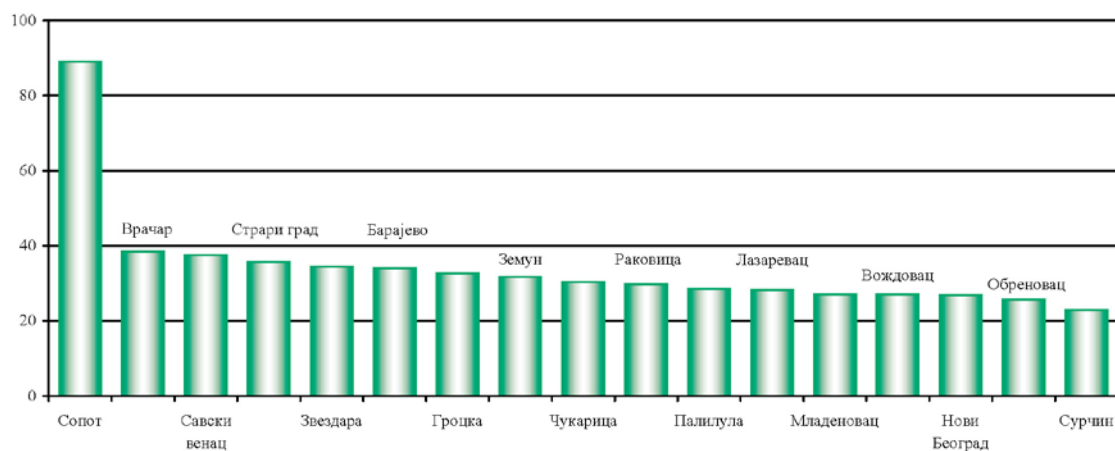
Када је у питању облик регистровања радњи, запажа се да преовлађују самосталне радње. Њихов број је 5309 самосталних, док је само 36 ортачких радњи.

Анализа је извршена на основу статистичких података Завода за статистику и информатику, Статистички годишњак Београда, 2008.година.

Према подацима агенције за привредне регистре до 25.12.2009.године у Земуну је регистровано 742 самосталних радњи чија је делатност трговина. Највећи број је самосталних радњи које су регистроване за трговину на мало у неспецијализованим продавницама претежно хране, пића, дувана. Њихов број је 298.

Ако се посматрају и остале општине у Београду, Земун је био на осмом месту по броју радњи, по подацима из 2008.године. (Статистички годишњак, 2008.година). Ово је дато на следећем графикану.

Графикон 1. Радње на хиљаду становника по општинама, 31.12.2008

Извор графикана : Извор табеле : Завод за информатику и статистику, Статистички годишњак Београда, 2008.година.

На развој туризма значајан утицај имају угоститељство, смештајни капацитети, саобраћај, али и развој трговине. Следећи подаци односе се на ове сегменте.

Предузетници Земуна определили су се за следеће делатности које имају утицај на развој туризма. Од угоститељских и смештајних капацитета у Земуну је регистровано 305 ресторана, 78 барова, 11 хотела, и 6 осталих видова смештаја за краћи одмор. Структура по привредним друштвима и предузетницима дата је табеларно.

Табела 7 : Структура по привредним друштвима

	Привредна друштва	Предузетници
Ресторани	75	230
Барови	14	64
Хотели	2	
Хотел, мотел	2	
Хотел, мотел са рестораном	7	
Остали смештај за краћи боравак	6	

Извор табеле : Агенција за привредне регистре, подаци до 25.12.2009.год

Земун има 27 привредних друштва, регистрованих за делатност путничких агенција и туроператера, као и помоћ туристима. Наведени су у следећој табели.

Табела 8 : Списак путничких агенција и туроператера у Земуну

Ред.бр	НАЗИВ
1	HERMES ELLITE
2	TATJA TRAVEL
3	TEOXENIA TRAVEL
4	ABRAMOVIĆ
5	EI DUNAV TURS
6	PM PLUS
7	PAN EUROPA-ADRIATIC
8	KORMORAN
9	MIHAEL TRAVEL
10	VELDAS
11	ACTIV TRAVEL
12	SPIRIT TRAVEL
13	VERIS
14	AVANTURA
15	BUY & FLY TRAVEL AGENCY
16	BEO-EXPORT SERVICES
17	FILIP TRAVEL
18	GIRAMONDO
19	INTERPROMEX-YU
20	KAI TRAVEL
21	KORAX
22	PAN EUROPA-ADRIATIC
23	PM PLUS
24	RTD NAUTIKA
25	TRAVEL CRAFT
26	TRIPADVISOR

Због улоге и значаја коју саобраћај има у развоју туризма биће посебно обрађен у одељку материјална база туристичког развоја (саобраћај и комуникације).

Пољопривреда

Једна од привредних делатности која има своје упориште у туризму, је пољопривреда. На земунско сремској заравни од 150,3 м² и просечне надморске висине 77 м, простире се територија општине Земун, која обухвата око 11.000 ха пољопривредног земљишта. По облику својине пољопривредно земљиште је приватно, друштвено и државно пољопривредно земљиште Републике Србије.

Законом о пољопривредном земљишту државно пољопривредно земљиште се издаје у закуп, и на тај начин се остварују приходи неопходни за развој пољопривреде у Земуну. Културе које се највише сеју су пшеница и кукуруз, соја и сунцокрет. Пољопривредни произвођачи се све више опредељују за подизање пластеника (гајење раног поврћа), што пружа значајне потенцијале за разноврсну гастро пунуду у земунским ресторанима.

У Земуну је регистровано 581 пољопривредно газдинство, чија је специјализација производња меса, млека и сира.

Улагањем бесповратних средстава у изградњу система за наводњавање, знатно ће се побољшати и унапредити пољопривредна производња која је неопходна за даљи развој туризма.

II ОСНОВНА АНАЛИЗА ТУРИЗМА У ЗЕМУНУ

3. ТУРИЗАМ – ПРИВРЕДНА ГРАНА

У привредама многих земаља туризам је препознат као значајна привредна делатност, значајан извозни производ и покретач запошљавања. Значај му је све важнији иако промене у светској економији не утичу видљивије на ову делатност, а нису забележене ни негативне стопе његовог раста. Глобализација, демографске промене и развој саобраћаја видљиво утичу на убрзани развој ове привредне гране. Готово да нема земље у свету у којој туризам није присутан и последњих година. Туризам је универзални феномен с вишеструким и дубоким утицајем на све аспекте живота.

Туризам је грана привреде која укључује много различитих услуга и професија у својој делатности повезаних с другим економским активностима. Утиче на саобраћај, грађевинарство, трговину, пољопривреду и бројна подручја која се баве производњом туристичких производа или пружају услуге повезане с путовањима. Иако велике међународне компаније доприносе развоју туризма, њиме се углавном баве субјекти малих привредника, тако да развој туристичке привреде доприноси локалном развоју отварањем нових радних места и у подручјима индустријског и сеоског заостајања, а исто и оних који пролазе кроз урбану обнову. Одрживи развој туризма има велику улогу у очувању културне и природне баштине и широког спектра области од културе уметности до локалне угоститељске понуде предузетништва и очувања биоразноликости. Економска, друштвена и еколошка одрживост кључни су фактори конкурентности добробити становништва, развоја, запошљавања и очувања природних и

културних вредности, тако да би се промовисао и одрживи развој туризма потребно је ускладити партнерске односе између интересних група и локалне самоуправе.

4. МАТЕРИЈАЛНА БАЗА ЗА РАЗВОЈ ТУРИЗМА

4.1. Саобраћај и комуникације

Полазећи од чињенице да је материјална основа саставни део понуде у датом простору, пожељно је у оквиру ове анализе сагледати и комуникативне и рецептивне факторе и њихов утицај на туристичку привреду. Комуникативним факторима омогућује се веза туриста од места њиховог сталног боравка до туристичких места и натраг, као и остале просторне промене места које су везане за туристичка путовања.

Општина Земун се налази на раскрсници два важна европска коридора, аутопута Е-70 у дужини од 20 km и аутопута Е-75 у дужини од 18 km. Најзначајнији путни правац је Суботица – Нови Сад – Београд – Ниш, који се налази у склопу међународног пута Е-75, а који је на источном туристичком правцу. Овај пут повезује земље средње Европе, са земљама на југу и југоистоку Европе и представља један од најзначајнијих путних праваца кроз нашу земљу. Важно је напоменути у овом случају и значај пута Е-70 који долази из Хрватске постојећим аутопутем и иде до Београда, ту прима крак са севера Е-75, па заједно чине коридор X до Ниша.

Железнички коридор пролази кроз територију општине Земун дужином од 18 km, са две железничке путничке станице (Земун и Батајница). Посебно је важна међународна железничка пруга Будимпешта – Суботица – Нови Сад – Београд. Трасом земунске железнице крећу се и градске линије „Беовоза“. Генералним урбанистичким планом предвиђена је изградња „лаког метроа“. Једна од три пројектоване линије биће од Устаничке улице на Коњарнику до Земуна.

Земун је са осталим деловима града повезан редовним линијама ГСП-а (линије аутобуса 15,17,18, 45, 81, 82,88, 610, 703, 706, 707, 708) и осталих превозника. Од статистичких података који допуњују слику о саобраћају у Земуну је свакако и број такси возила којих у Земуну има 939, затим девет предузетника који се баве превозом путника у друмском саобраћају и два предузетника који се баве саобраћајем унутрашњим воденим путевима

Један од носећих недостатака у друмском саобраћају је недостатак гаражног простора, а наредна табела даје приказ планиране изградње гаража у Земуну.

Табела 9 : Планиране гараже по просторним целинама градског паркинга по годинама

Просторне целине	„Круг двојке“	Централна зона	Централна зона Новог Београда	Централна зона Земунa	Остала подручја града	Подручје ГП-а
БРОЈ ГАРАЖА						
Пресечене год.						
2012	6	2	2	1	0	11
2018	2	4	1	0	3	10
2021	2	1	1	1	0	5
Број гаража	10	7	4	2	3	26
Капацитет	1.851	2.850	750	400	1.134	6.985

Извор: Стратегија трговине Београда

На основу табеле се закључује да је до 2012. године планирана изградња једног гаражног објекта.

Преко међународног аеродрома „Никола Тесла“, који се налази код Сурчина, годишње се превезе око 1.850.000 путника.

Најзначајнији од свих наведених путева за развој туризма у Земуну је сама река Дунав. „Плава магистрала Европе“ је део система река и канала Рајна-Мајна-Дунав и на тај начин спаја Северно и Црно море. Данас позната као Коридор 7 и заједно са Коридором 10, чини да је саобраћајни положај Земунa на изузетном нивоу.

Последњих година у европским оквирима дошло је до пораста бицикло туризма који захтева развијени систем бициклических стаза.

Основни предуслов за развој бициклическог саобраћаја је повезивање зона у оквиру којих је могуће возити бицикл, изградња безбедних бициклических стаза, обезбеђивање паркинга за бицикле и добра саобраћајна сигнализација у зони укрштања са примарном мрежом.

Велики туристички значај, када је у питању бициклически саобраћај, има бициклическа стаза EuroVelo, која пролази трасом Дунава кроз Србију и самим тим кроз територију Општине Земун.

EuroVelo, европска бициклическа мрежа, јесте пројекат ECF (European Cyclists Federation) за развој дванаест бициклических коридора кроз целу европу. Укупна дужина ових коридора је преко 60.000 км, од којих је више од 20.000. км већ у функцији.

Неки од њених основних циљева су да се промовише бициклизам као један од најбољих начина одрживог туризма, да се промовише културна размена међу Европљанима, да се охрабри интернационална сарадња, поставе заједнички стандарди у бициклическој инфраструктури и информатици.

Већина путовања овим коридорима ће бити локалног типа, у школу, на посао, за одмор, те имају изузетан значај на нивоу општине.

Руте су изграђене на регионалном и локалном нивоу, а одабране су на основу детаљних критеријума стручњака.

Земун се налази у склопу руте EuroVelo 6, која је позната под називом речна рута, која спаја Атлантски океан и Црно море. Полази од долине Лоаре у Нанту, а завршава делтом Дунава.

Дунавска стаза ове руте почиње у Будимпешти.

Бициклически експерти Мађарске, Хрватске, Србије, Румуније и Бугарске, уз подршку GRZ GmbH, као и немачке асоцијације бициклических клубова, су радили на развоју руте уз Дунав од 2003. године и развили веома спецификовану бициклическу мапу, са свим неопходним информацијама (смештај, исхрана, туристичке препоруке, маркација стаза и тд.).

У Србији је до сада маркирано 85 % стаза, а прошле године је потпуно завршено обележавање дела стазе у Земуну (Београду). Комплетна маркација је урађена по стандардима EuroVelo 6, због чињенице да је Дунавска бициклическа рута у Србији, прихваћена као њен део. Урађена је и мапа ове руте уз Дунав, која се састоји од 8 одвојених и веома детаљних мапа, које поред главних праваца, нуде и алтернативне. Мапе у прилогу дају сугестије за смештај, природне и културне вредности, догађаје и сл. И самим тим су од прворазредног туристичког значаја. Наши људи преузимају све како би помогли усавршавању ових коридора и усавршавању мреже бициклических стаза путем ГПС система, на тај начин се омогућује да Земун буде потпуно доступан овој групи туриста.

4.2. Смештајни капацитети у Земуну

Уз извесне ограде у класификацији објеката, као најзначајнији директни рецептивни објекти издвајају се објекти хотелијерства и ресторатерства. Најпознатији рецептивни објекти овог типа налазе се управо дуж обале Дунава или у његовој непосредној близини.

Табела 10. Смештајни капацитети у општини Земун

<i>Р. бр.</i>	<i>Назив објекта</i>	<i>Категорија</i>	<i>Број соба</i>	<i>Број апартмана</i>	<i>Број лежаја</i>
1.	Хотел „Лав“	**	31	-	46
2.	Хотел „Скала“	***	16	2	30
3.	Хотел „Златник“	*****	37	4	50
4.	Вила „Форест“	***, **	19	-	22
5.	Хостел „Елеонор Сингер“	-	4	-	6
6.	Конак „Бепето“	****	3	-	6
7.	Коначиште „Централ“	-	33	-	67
8.	Коначиште „Оасис“	-	18	-	30
9.	Преноћиште „Узелац“	-	12	-	30
10.	Преноћиште „Белведере“	-	5	-	11
11.	Преноћиште „М“	-	2	-	6
<i>Категорисани приватни смештај</i>					
	Собе-Прегревица	****	5	-	10
	Вила „Петра“	****, ***	9	-	14
	Вила „Портокало“	****, ***	7	-	13
	Гранжан В & В	****, ***	3	-	5
	Вила „Земун“	***, **	10	-	19

	Вила „Елена“	***,**	7	-	15
	Стан-„Морис 1“	***	1	-	2
	Стан-„Морис 2“	****	1	-	6

Извор: директни контакт и подаци Секретаријата за привреду, Београд

Један од најлуксузнијих хотелскох ланаца „Кемпински хотели“, са традицијом дугом 113 година и хотелима у преко двадесет хотела широм света, је преузео реконструкцију и управљање некадашњим реномираним хотелом „Југославија“, са изузетним положајем на самој обали Дунава.

На тај начин, овом инвестицијом, Земун ће добити најмодернији стамбено хотелски комплекс са пет звездица, чија се вредност процењује на око 100 милиона евра.

То је прва инвестиција овог ланца хотела у нашој земљи.

Хотел ће према уговору бити завршен 2011. године. Поседоваће 5 звездица, богатство wellness садржаја, shopping центар, неколико ресторана, око 1500 м² конференцијског простора и подземни гаражни простор. Стамбени комплекс ће бити додат у каснијим фазама реконструкције. Казино, који је део овог комплекса, је већ отворен. Хотел није намељен само пословним путницима, већ је идеалан одморишни резорт, тежи да постигне идеалну комбинацију под називом – *CITY RESORT*.

Хотел ће поседовати и велики парк са фонтанама, како би се добио изглед оазе у граду. Ресторани ће имати најризличитије светске кухиње како би омогућили најбоље гастрономско искуство у граду.

Све напоменуто ће додатно обогатити смештајно угоститељску понуду, усмерену ка пословним турстима, учесницима конференција, као и осталим посетиоцима са високим приходима.

Слика 4 : Хотел Златник

На путу према Новом Саду, 7 km од самог центра Земуне, на самој обали Дунава лоциран је аутокамп "Дунав" (комплементаран вид смештаја), величине 2500 m², са 170 камп јединица и десетак бунгалова.

4.3. Угоститељски објекти

Земун је синоним за ресторане, сплавове (ресторане на води), барове, пицерије и све остале ресторатерске објекте, који су чини се, најпознатији у овој београдској општини. Наиме, Београд је по оцени престижног туристичког часописа „Lonely planet“ означен као један од најзначајних центара ноћног провода у Европи. Ноћни провод се у Земуну везује, како за сплавове-ресторане на води, тако и за једини казино у Београду „Grand Casino Beograd“.

Познати сплавови Земуне су : „Амфора river caffe“, „Бахус“, „Monza“, „Rio caffe“, „Fashion Caffe“, „Blaywatch“, „Acapulco“, „Otard“, „Keopc“, „Храбро срце“, „Бибис“, „H2O“ „Савана“ и други.

Земун је препознао велики значај ових локала у развоју туризма, али се мора водити стална брига о висини буке коју производе ови објекти, као и о количини отпада, због близине Великог ратног острва.

„Grand Casino Beograd“ је смештен у некадашњем делу хотела „Југославија“, заузима површину од 9 500 m² и налази се на фронталној линији испред акваторије. Поред дела који је намењен играма на срећу (30 столова и 230 машина), поседује и три ресторана интернационалне кухиње. Тренутно је једини казино у Београду. Казино ће бити део много већег и луксузнијег комплекса.

Објекти ресторатерства су у Земуну основ за богату понуду туризма базираног на кулинарској понуди. Зато се мора рачунати и на гастрономску понуду и заинтересоване за њу, као саставног дела укупног потенцијала датог простора. Бројни ресторани у овом делу града управо су специјализовани као ресторани за припрему јела од рибе, али њихова понуда укључује и друга, најчешће интернационална јела како би се одговорило различитим потребама потрошача.

Неки од старих реномираних ресторатерских објеката су свакако "Шаран", "Венеција", „Маг клуб“ „Река", „Галеб“, „Сент Андреа“ који су уз своју номиналну функцију веома значајни као туристички пунктови.

Остали, веома познати ресторани у Земуну су : "Гардош", „Balkan Express", "Широка стаза", "Код Капетана", "Златно весло", "Стара Капетанија", "Жабар" , „Bella Napoli“, „Ђепето“, „Наја“, „Кеј“, „Златник“, „Данубиус“, „Кајак“, „Милутинац“, „Три Лађара“, „Malevilla“, „Стара Царинарница“, „ Милагро“, „Платани“, „Маринеро“, „Стари Земун“, „Салаш“,

„Лидо“, „Сач“, Вардар, „Campo de Fiori“, „Дака“, „Слога“, „Галерија“, „Дубочица“ и др. Земун због свог положаја на Дунаву и изразито дуге традиције у спремању специјалитета од рибе може у потпуности задовољити све захтеве овог тржишног сегмента.

Када су у питању остали директни туристичко-рецептивни капацитети, велику улогу играју и објекти културног, спортског и осталог рекреативног карактера и садржаја.

4.4. Објекти културе

Од објеката културног садржаја морају се напоменути три земунска позоришта: позориште лутака «Пинокио», Камерна опера «Мадленианум», Аматерско позориште «БАП» у Батајници; Библиотека „Свети Сава“, основана 1825. године (књижни фонд око 170 хиљада књига), „Завичајни музеј Земуна“, који је тренутно у реконструкцији. Земун је познат по својим галеријама, као што су : „Стара капетанија“ у некадашњој пристанишној згради, Галерија „Икар“ смештена у згради Дома ваздухопловства, галерија „Чубрило“ која се налази у кули на Гардошу, галерија „107“ у Главној улици и многе друге. Позорница „Гардош“ за одржавање сценско-музичких представа, позорница на „Кеју“ за мултимедијалне програме за децу и младе.

У Земуну делује више културних и уметничких удружења: Удружење уметника и љубитеља уметности „Широка стаза“, КУД «Бранко Радичевић», КУД «Икарбус», КУД «Телеоптик», КУД «Седмица», КУД „Батајница“, Књижевно друштво које је издавач часописа «Писмо».

Земун је и домаћин Међународног фестивала монодраме и пантомиме, који је до сада одржан 35 пута, Земунски салон карикатуре који је до сада одржан 14 пута и ликовна колонија „Широка стаза“ одржана 10 пута.

Слика 5: „Мадленианум“

Извор : Недељка Мартиновић

4.5. Спортски објекти

Поред изразитих могућности које Земун пружа и својим становницима и свима онима који га посете, када су у питању могућности за рекреативно бављење спортом, спортски живот је везан и за 63 спортска клуба.

КСЦ „Пинки“

Основан је 1974. године као дом спортова, омладине и пионира. Намењен је за све врсте малих спортова, кошарку, одбојку, рукомет, борилачке спортове, стони тенис, ритмичку гимнастику и др. Комплекс располаже са два отворена кошаркашка терена за рекреацију, стрељаном за ваздушно оружје, фитнес центром, балетским студијом и базеном.

Хала има 1980 места за појединачно седење и 600 места за групно седење и 6 телескоп трибина које се користе за турнире у борилачким спортовима. Димензије велике сале: 42x28x12m и површина паркета: 1200m².

Данас је „ПИНКИ“ у веома лошем стању и захтева потпуно уређење и реконструкцију.

У Земуну постоји велики број стадиона за различите врсте спортова (фудбал, рукомет, кошарка, тенис).

Градски стадион Земун – ФК Земун

Стадион прима 12.000 гледалаца, са 3000 места за појединачно седење и 9000 места за стајање. Намењен је за такмичења у фудбалу, хокеју на трави, рагбију и за атлетска такмичења. Осим главног травнатог терена, објекат располаже помоћним теренима за тренинг (травнатим и са шљаком), као и свим пратећим садржајима (свлачионице, клуб, прес центар). Изграђен је 1953 године.

Поред поменутог ту су и остали фудбалски стадиони : **Стадион „Борац“** (травнат терен, трибине са једне стране, пратећи садржаји), **Стадион клуба „Слога“** (травнат терен, трибине са једне стране, пратећи садржаји), **Стадион клуба „БСК“** (травнат терен, трибине са једне стране, пратећи садржаји), **Стадион клуба „Милутинац“** (травнат терен, трибине са једне стране, пратећи садржаји), **Стадион Омладинског клуба „Институт“** (травнат терен, трибине

са једне стране, пратећи садржаји), **Стадион клуба „Синђелић“** (травнат терен, трибине са једне стране, пратећи садржаји), **Стадион клуба „ПКБ“** (травнат терен, трибине са једне стране, пратећи садржаји) **Стадион клуба „Телеоптик“** (травнат терен, трибине са једне стране, пратећи садржаји).

СЦ „Партизан Телеоптик“

Обухвата површину од 10 хектара и спада у спортске објекте највише уредности. Располаже са: 8 идеалних фудбалских терена, централном зградом укупне површине преко 400 квадрата, 19 апартмана, сауном и теретаном са најсавременијом опремом, рестораном са кухињом прилагођеном спортистима, савремено опремљеним медицинским блоком за физикалну, кинези и хидротерапију, инсталираном расветом која у истом тренутку осветљава свих 8 терена. Изграђен 1998. године.

СЦ „Мала Визура“

Спортски центар Мала Визура саграђен је 2006. године. На површини од 600 квадратних метара налази се сала (400 квадратних метара), са свлационицама и тушевима, као и кафе, из кога се могу несметано посматрати дешавања на терену. На спрату су три апартмана за смештај спортиста.

Кошаркашки терен клуба КК „Младост“

Насеље Сава Ковачевић, отворен 1999. године. Терен је отворен, поседује шест кошаркашких конструкција, ноћну расвету, једну трибину са 250 места и пратеће објекте: теретана, сала за састанке, купатило и ресторан.

Рукометни терен клуба РК „Земун“

Насеље Сава Ковачевић. Отворен терен, дужина терена 46 метара. Поседује једну трибину, укупно места 300.

Објект стоно тениског клуба „Младост“

Зграда је подигнута 1958. године, а реновирана 2002. године. Поседује главну салу са пет столова за играче, мушку и женску свлационицу, са по два туша, а од пратећих објеката мању салу са телевизором и бифеом.

Bowling центар „Coloseum“

Постоји од фебруара 2007. године. Простире се на око 1300 квадрата, има 10 стаза за америчко куглање. У просторијама БЦ „Колосеум“ се одржавају разне промоције и презентације.

Велики број спортова (и клубова) окренут је реци. Клубови за спорт и рекреацију на води, део су наутичке понуде Земуна и смештени су дуж земунског кеја. (обрађени су у делу наутички туризам 5.1.)

4.6. Промотивне туристичке активности

Промоција представља веома значајан инструмент маркетинг микса који обухвата различите начине комуницирања са корисницима туристичких услуга, у циљу подстицања и унапређења пласмана туристичких услуга.

Када је у питању туристичка промоција општине Земун, до сада, најзначајнију промотивну улогу су имали туристичка организација Београда (ТОБ) и туристичко друштво Земун, основано 1967. године. Оснивањем туристичке организације Земуна (ТОЗ), формирано је тело које ће преузети основну проблематику промоције и пласмана туристичког производа општине Земун.

У том смислу један од приоритетних циљева стратегије је и формирање туристичко информативног центра (ТИЦ), на атрактивној локацији, који ће омогућити да туристи на једном месту добију све потребне информације о Земуну (смештај, исхрана, атракције, догађаји и сл.).

Сви облици промоције морају бити узети у обзир (организовање сајмова и изложби, јавни публицитет и односи с јавношћу, туристичка пропаганда, интернет и сл.), и засновани на детаљној анализи тржишта, јер једино тако се може постићи сврсисходно комуницирање са потрошачима и боље позиционирање туристичког производа.

4.7.Промет туриста у Земуну

Овај део рада би требало да омогући сагледавање карактеристике развоја туризма са становишта обима, динамике и структуре реализованог туристичког промета и потрошње.

Према процени Републичког завода за статистику Србије у 2007. години у Земуну је боравило 19 161 туриста од чега 5 820 домаћих и 13 341 страних са остварених 32 382 ноћења. Услуге овим гостима пружио је 375 запослених у хотелијерству и угоститељству.

Услед недостатака даље, детаљније статистичке анализе промета која се односи на ГО Земун, у раду ће бити искориштени подаци Стратегије развоја туризма Београда, који се односе на главни град у целини.

Београд спада у ред водећих туристичких дестинација у Србији, са учешћем у укупном броју посетилаца 30 %, и у укупном броју ноћења 20 %.

Табела 11 : Број домаћих и страних туриста на подручју Београда по годинама

	Домаћи	Страни	Укупно
1970.	376332	300831	677163
1980.	707186	342775	1046961
1990.	948424	426109	1374533
2000.	707340	88477	795817
2005.	397677	277108	674785
2007.	328528	435938	764466
2008.	328657	376917	705574

Извор табеле: Завод за информатику и статистику, Статистички годишњак Београда, 2008.година.

Табела 12 : Број ноћења домаћих и страних туриста на подручју Београда по годинама

	Домаћи	Страни	Укупно
1970.	734093	599399	1 333492
1980.	1343396	704667	2 048063
1990.	1463539	704126	2 167665
2000.	1204302	213886	1 418188
2005.	775754	590583	1 366337
2007.	701405	862121	1 563526
2008.	671485	759843	1 431328

Извор табеле: Завод за информатику и статистику, Статистички годишњак Београда, 2008.година.

Анализа динамике и основних обележја туристичког промета биће заснована на подацима који не укључују промет у колима за спавање; такође статистика не евидентира ни посетиоце који долазе крузерима, а који престављају значајан сегмент за оцену укупних развојних потенцијала, поготово у смислу развоја туризма на Дунаву у Земуну.

У 2007. години је регистровано 764 466 туриста и осварено је 1 563 526 ноћења , док је у наредној 2008. години забележен пад и у укупном броју туриста за 7,70 % и у броју остварених ноћења за 8,45 % . .

Табела 13 : Учешће домаћих и страних туриста у укупном броју туристичком промету(мерено бројем посетилаца) у 2006.и 2007.години

Година	Домаћи	Индекс 07/06	Учешће у %	Страни	Индекс 07/06	Учешће у %
2006.	183,8		37,8	302,7		62,2
2007.	178,4	97	32,9	363,9	120	67,1

Извор табеле : Завод за информатику и статистику, Београд

Табела 14 : Учешће домаћих и страних туриста у укупном броју туристичком промету(мерено бројем ноћења) у 2006.и 2007.години

Година	Домаћи	Индекс 07/06	Учешће у %	Страни	Индекс 07/06	Учешће у %
2006.	527,7		46,0	619,7		54,0
2007.	551,2	104	41,1	789,9	127	58,9

Извор табеле : Завод за информатику и статистику, Београд

Туристички промет на подручју Београда указује на доминатно учешће иностраних туриста у укупном броју посетилаца у посматраном периоду; однос домаћих и страних је износио 67,1 % у корист страних, док је исте године у структури ноћења учешће страних туриста износило 58,9 % , а домаћих 41,1 %.

Туристички промет у Београду карактеришу релативно кратки боравци, који се у просеку крећу 2,5 дана.

На подручју Београда не долази до испољавања сезонских осцилација што је у складу са градским туристичким кретањима, која немају изражену сезоналност.

4.7.1. Сувенир Земуна

Сувенир је пре свега предмет субјективне природе личног афинитета и интимног доживљаја. То је предмет са пријатним, топлим порукама, који је често и без намене, или употребне вредности, има своје значење и вредност. Туристички сувенир међутим карактерише разноврсност и масовност одређене врсте предмета. Управо, само код туристичких сувенира се јавља потреба организоване производње и промета. Са порастом туристичког промета, туристички сувенири су постали роба и стога су се јавили проблеми око тога, ко и шта да произведе и ко да прода.

Сувенир би требало да буде произведен у туристичком месту и да буде верни одраз поднебља у ком је настао.

Једно од основних питања у вези са сувенирима је однос према тржишту. Понуда сувенира у неком месту биће задовољавајућа, ако се може вршити избор и ако посетилац са најмањим платежним могућностима може купити одговарајући сувенир. Требало би, значи обезбедити богат избор сувенира.

У креацији сувенира би требало да учествује тим стручњака из различитих области (дизајнери, сликари, вајари, фотографи, психолози, туризмолози, економисти и тд), који предлажу произвођачима идејна решења.

За избор сувенира уопште, па самим тим и сувенира Земуна, најпогоднији су јавни конкурси. Они морају бити чести, добро осмишљени, а изнад свега са

добро одабраном комисијом. Било би пожељно да ТОЗ оформи одбор за сувенире, који би се бавио комплетном проблематиком, политике и надзора у креирању, производњи и промету, спровођењу конкурса, подстицању личне иницијативе и домаће радиности или подстицају отварања специјализованих занатских радионица и уметничких атељеа.

4.8. Карактеристике туристичке тражње

Имајући у виду хетерогени карактер туристичке тражње логична је потреба за њеном сегментацијом, која се може вршити по више основа :

узраст, социјална припадност, образовање, начин и обим потрошње, пасиван или активан начин провођења одмора, начин и обим потрошње, интересовање за културне или природне мотиве, склоност ка индивидуалним путовањима или путовањима у групи.

Сегментацијом се тежи подели тржишта на различите групе туриста (потрошаче), при чему се свака група може одабрати као циљна, да би се на њу деловало комбинацијом инструмената маркетинга.

ТОЗ ће преузети улогу сегментације тражње и одређивања циљних група туриста у Земуну да би се деловало адекватном комбинацијом маркетинг микса.

5. ОСНОВНИ ВИДОВИ ТУРИЗМА У ЗЕМУНУ

5.1. Наутички туризам

Положај Земуна, на десној обали Дунава већ вековима даје могућност за успешан развој воденог саобраћаја , тако да је надалеко био познат као значајно пристаниште све до 60-тих година прошлог века. Стара капетанија и пристаниште дочекивали су беле лађе су путницима намерницима. Данас Земун нема ни пристаниште, ни пристане, а беле лађе свакодневно виђамо како плове Дунавом.

Развој туризма као и услужних пратећих делатности у туристичкој понуди Земуна потребно је првенствено посматрати кроз развој наутичког туризма на Дунаву, са свим садржајима који су потребни за сервисирање најразличитијих потреба наутичара и њихових пловила. Овде се пре свега мисли на техничку опремљеност објеката за прихват пловила од адекватног веза до специјализованих сервиса, снабдевања горивом и другим потребама (храна, пиће, сувенири), као и обезбеђивање информативних, здравствених , комуналних и сличних услуга потребних сваком госту за краћи боравак у Земуну.

Стратегија развоја наутичког туризма усвојена је у Министарству за трговину и туризам као Пројекат под називом “ Дунавски пут”, којом је предвиђено да се у делу Дунава код Београда омогући пристајање пловила међународног карактера, што поред свих услуга наутичарима предвиђа и царинску контролу. Како десна обала Дунава у Земуну има све предиспозиције за изградњу марина, а Комисија за граничне прелазе предложила је између осталих и локацију у Земуну, стога је потребно успоставити пристаниште у Земуну за прихват мањих путничких бродова и јахти из међународног наутичког саобраћаја.

Познато је да се у Београду убрзано ради на изградњи две марине : марина Дорћол на Дунаву и марина Ада на Сави.

Дугорочно гледано за развој наутичког туризма у Земуну, потребно је у складу са урбанистичким планом на десној обали Дунава убрзати расписивање тендера за изградњу марине у Земуну са свим садржајима потребних за овакве објекте.

Како се у очекује значајан број туриста који ће са својим пловилима имати потребу и жељу да се зауставе у Земуну, потребно је обезбедити пристаништа, а исто тако и савремену мариону.

Значајан фактор за развој наутичког туризма у Земуну је и чињеница да је Земун највећи наутички центар у Србији по броју пловила и наутичких клубова што се види из табеле.

Табела 15 : Наутички клубови у Земуну

Ред. Бр.	Назив клуба	Локација	Делатност	Број чланова	Постојећи објекти за прихват пловила
1.	Кајак клуб „Змај“	Широка стаза км 1174	веслање		Објекат на обали за чамце
2.	Наутички клуб „Радецки“	Испод куле км 1173.8	наутика, риболов	140	Понтон, објекат за смештај мотора
3.	Веслачки клуб „Галеб“	Кеј ослобођења км 1173.7	веслање		Понтон, хангар за чамце
4.	Кану, кајак клуб „Земун“	Кеј ослобођења км 1173.6	веслање		Понтон, хангар за чамце
5.	Наутички клуб „Гардош“	Кеј ослобођења км 1173.5	наутика	200	Везиште за 110 чамаца
6.	Наутички клуб „Земун“	Кеј ослобођења км 1173.3	наутика	168	Пристан са понтонима за 130 чамаца
7.	Риболовни клуб „Дунав“	Кеј ослобођења км 1172.6	наутика риболов	230	Брод-пристан, сидришта са бовама (205)
8.	Једриличарски клуб „Земун“	Кеј ослобођења км 1172.5	једрење	146	Брод-пристан, сидришта за 68 једрилица
9.	Наутички клуб „4 јули“	Кеј ослобођења км 1171.8	наутика	450	Пристан сидришта за 300 пловила

Извор: База података ГО Земун

Поред наутичких и спортских клубова са великим бројем чланова и љубитеља Дунава, постоје две марине и један пристан и то:

Табела 16 : Марине и пристани

Ред. Бр.	Назив марине	Локација	Делатност	Пружање услуга
1.	Марина „Наутек“	Кеј ослобођења км 1172.2	наутика	Шлеп са понтоном Сидрење за 20 пловила свих категорија, радионица, извлачење и паркирање
2.	Марина „Св. Никола“	Кеј ослобођења км 1171.4	наутика	Понтони са сидриштима за 30 пловила посебног третмана сидрења
3.	Пристан „ТОБ“	Код хотела „Југославија“	наутика	Туристичко разгледање Београда са река

Извор: База података ГО Земун

Пристаном управља Туристичка организација ”Београд”.

Посебност Земуна је неговање специјализованог угоститељства заснованог на аласким традицијама, као и у неговању породичног односа према животу на реци што даје карактеристичан изглед земунске обале.

Неговање традиционалних вредности и промоцију туристичких програма Земуна обавља Туристичко друштво “Земун” у сарадњи са наутичким и спортским клубовима и то веома препознатљиво и успешно од свог оснивања 1967. године до данас. Наутички програми и манифестације који чине дух Земуна као подунавског града, одвијају се традиционално и окупљају велики број грађана Земуна као и многобројних туриста .

5.2. Културни туризам

Културни туризам је специфични облик туризма који обухвата посете туриста мотивисане интересом за културом, што обухвата историју, уметност, наслеђе или стил живота људи на неком локалитету или некој регији.

Земун, као један од најстаријих градова у Србији у прилици је да понуди страним и домаћим туристима богату културну баштину и ексклузиван уметнички програм, и то у оквиру:

- **Обиласка амбијенталне целине гардошког утврђења са аласким насељем**
- **Обиласка културне баштине у старом градском језгру Земуна**

- Бивша кафана „Бели медвед“, Ул. Василија Василијевића бр. 10, подигнута у турско време.
- Барокна кућа породице Карамата, Караматина улица бр. 17, 18. век
- Кућа Димитрија Давидовића, Главна бр. 6, 18. век
- Спиртина кућа, Главна бр. 9, 19. век
- Браварска радионица и ливница звона „Пантелић“, Гајева улица бр. 15, 19. век.
- Ичкова кућа, Бажанијска улица, угао Бежанијске и Светосавксе, 18. век.
- Српски дом, Бежанијска улица, 20. век.
- Зграда Команде ваздухопловства. Авијатичарски трг, 20. век.
- Стари земунски бунари, на више локација, 19.-20.век.

- **Обиласка верских објеката**

- Храм св. оца Николаја, Његошева улица, 18. век
- Храм рођења пресвете Богородице, Рајачићева улица, 18. век
- Храм свете Тројице, Светотројичина улица, 19. век
- Манастир светог архангела Гаврила, Градски парк бб, 18. век
- Црква узнесења блажене дјевице Марије, (код пијаце)
- Фрањевачки самостан, ул. Штросмајерова 6

- **Културно-уметничке понуде**

- Опера и театар „Мадленианум“
- Позориште лутака „Пинокио“

Данас у Земуну постоји неколико манифестација са културним садржајем (Лето на Гардошу, Лето на Кеју, Богојављање и тд.), али би требало осмислити и креирати још манифестација поменутог карактера.

5.3 Екотуризам

Еколошки туризам или екотуризам је по дефиницији Међународног друштва за туризам (ТИЕС) одговорно путовање у природна подручја којим се чува околина и унапређује благостање локалног становништва.

То је врста туризма у којој еколошки просвећени гости учествују у заштити природе на дестинацији коју су одабрали. Земун нуди своје „зелено благо“ Великог ратног острва са плажом Лидо и Земунски парк. Током посете, они очекују да ће туристичке туре бити пешачењем или обилазак бродом.

У Земуну су до сада организоване повремене еко-туре које је спровело Туристичко друштво Земун. Ова својеврсна туристичка атракција се зове „Авантура на острву“ за хиљаду еко-туриста. Туристичко друштво Земун организовало је 28 бесплатних наутичко-еколошких тура које укључују обилазак бродом око Великог ратног острва и разгледање унутрашњости острва (посматрање птичијег света и уживање у природном окружењу нетакнуте флоре и фауне) са водичем. У току лета ЈКП „Зеленило-Београд“ које је старатељ над

Великим ратним острвом од 2005. године сваке суботе организује пешачке туре по Великом ратном острву.

Током свог боравка туристи воде рачуна о заштити природе, пазећи да и локална заједница заузврат добије приход од ове врсте туризма. Такви туристи очекују да ће бити послужени домаћим, аутохтоним производима, по могућности еколошким (органским) производима.

Основне карактеристике еко-туризма односе се на смештај који се нуди еко-путницима, а то су природно очувани простори, коришћење једноставних врста смештаја, строго придржавање заштите животне средине укључујући ту и ограничени број посетилаца. Гост који користи такву врсту одмора очекује да борави у амбијенту нетакнуте природе како би осетио неку врсту „стапања“ са окружењем. Подгрупе еко-туризма су: природни туризам, рурални туризам, агро-туризам, па чак и робинзонски туризам.

5.4 Спортски туризам

Познато је да је спорт саставни део здравог живота. Важан је за све циљне групе, посебно за децу и омладину, а бављење спортом је начин усвајања и неговања људских вредности које опредељују здраве животне стилове и који нас препоручују у спортском туризму.

Спорт у Земуну има дугу историју. Још давне 1912. године Земунци су имали прву фудбалску лопту. Упознали су се са правилима "најважније споредне ствари", да би 1913. године почело прво фудбалско такмичење. Данас посетиоци Земуна имају прилику да обиђу Градски стадион у Земуну капацитета 15000 места који својим перформансама у делу организовања културних манифестација може да угости и најзахтевније извођаче. Поред фудбала, почетком 20. века у Земуну се развија и рукомет, женски и мушки, као и одбојка. Наравно, близина реке условила је да се у Земуну развију сви спортови на води, а данас су они нешто по чему се Земун препознаје.

Земун је данас град, који развијајући спортски туризам, нуди велике могућности како за рекреацију, тако и за бављење спортом у оквиру спортских клубова.

Многобројни клубови проносе име Земуна и ван Србије. Дobar пример је Кајак кану клуб „Земун“, на чијем челу се и данас налази Мирко Нишовић, један од најуспешнијих српских спортиста, носилац златне олимпијске медаље и вишеструки освајач светског трона у кануу двоклеку. Поред овог клуба, Кајак кану клуб „Змај“ учесник је на домаћим и међународним такмичењима. Ова два кајакашка клуба су организатори регата које се одржавају на Дунаву крајем лета. Једриличарски клуб „Земун“ један је од најстаријих једриличарских клубова у Србији. Овај клуб редовно организује школе једрења. Такође, Клуб сваке године организује „Међународну земунску регату“ на којој учествује преко 100 једрилица из земаља у окружењу. Веслачки клуб „Галеб“ је један од симбола спортског Земуна, а Наутички клуб „Лиман“ је носилац трофеја на европском шампионату у рафтингу за 2009. годину. Мотонаутички клуб "Racing group" иако млад клуб, има већ остварене завидне резултате како на домаћим, тако и на европским шампионатима. У плану овог клуба је да 2010. године организује и буде домаћин трке европског ранга, која ће се одржати на земунском акваторију код Великог ратног острва.

Наутички центар Земун повезује власнике пловних објеката са ургентним службама (речна полиција, Капетанија Београд, Дирекција Београд воде и другим градским и општинским органима на пољу развоја наутичке делатности), привезиштима за чамце и јахте и маринама, туристичким организацијама, угоститељским објектима, објектима за смештај, клубовима и другим организацијама.

Иако су спортови на води печат спортског живота у Земуну, завидно су развијени и тзв. екипни спортови. За бројне љубитеље фудбала посебну атракцију представљају утакмице које организује први и најстарији Женски фудбалски клуб „Слога“. Спортски центар "Пинки" и хала "Мала Визура" омогућују развој кошарке, рукомета, одбојке, ватерпола, пливања. Ови терени су веома комфорни и задовољавају све домаће стандарде.

Земун се нарочито поноси својом школом стоног тениса коју је основао прослављени стонотенисер Миливоје Каракашевић. Његов наследник Александар Каракашевић данас је најуспешнији српски стонотениски ас, а у родном Земуну га сматрају спортском иконом.

Посебно треба истаћи познату земунску шаховску школу која је изнедрила велики број врхунских шахиста на челу са др Алисом Марић, најбољом српском шахисткињом свих времена, Бранком Дамљановићем, вишеструким прваком на савезном и републичком нивоу, Марјаном Ковачевићем, некадашњем прваком света у проблемском шаху, као и познатим шаховским педагогом Петром Смедеревцем. У Земуну се посебно негују и џудо, карате, аикидо, теквондо, ритмичка гимнастика. Велике успехе постигао је Кик бокс клуб „Земун“ који је најтрофејнији клуб у категорији борилачких спортова у Србији.

Спортски туризам је шанса за све љубитеље активног одмора, зато што су цене веома приступачне за туристе који долазе са Запада. У том смислу требало би посветити пажњу креирању спортских манифестација које поред спортиста укључују велики број љубитеља спорта.

Врхунски спортисти Земун су најбољи промотери спортског туризма. Њихови успеси биће довољно инспиративни да потенцијални туристи препознају Земун као квалитетну спортску туристичку дестинацију.

5.5. Гастро понуда Земунa

О људима, обичајима, поднебљу и гостопримству, нарочито се може сазнати на основу гастро понуде домаћина.

Кухиња земунца је великим делом предиспонирана положајем Земунa и представља својеврсну мешавину различитих утицаја. Највећим делом је реч о елементима војвођанске кухиње, тачније богатству хране, што је последица близине реке, шуме и плодног тла. Земунска кухиња је такође мешавина кухиња различитих народа који живе на овом простору од давнина. Сусреће се богатство кулинарских знања и најчешће међусобног утицаја домаће, немачке или мађарске кухиње; тачније нека јела су аутентична, док су друга изведена и преузета из других јеловника, али са додатком аутентичне ароме и утицаја. Свакако гастро понуда је нешто по чему Земун може бити препознатљив.

Реч је пре свега о јелима која се справљају од речне рибе по рецептима рибара или кулинара (печена риба, рибља чорба, рибљи паприкаш и друго), по

чему је Земун од давнина познат (о томе сведоче и називи старих ресторана у Земуну „Код плаветне штукe“, „Код златног шарана“ и сл).

Гастро понуда Земуна поред разноврсних јела од рибе, меса и поврћа, обухвата и понуду пецива и колача, најчешће под утицајем војвођанске кухиње (штрудле, пите, крофне и остало).

Пића у Земуну се ослањају на богату винску карту суседних региона, али и на изузетну понуду пива, међу којима се налази и домаћи произвођач земунског пива. Богата је понуда и безалкохолних пића.

Дуга угоститељска традиција се може пратити још од најстарије сачуваног кафанског објекта у Београду. Реч је о јединој очуваној згради балканске архитектуре. На најстаријим плановима Земуна обележена је називом „Зартакен“, а у литератури се помиње као место у којем је 1717. одсео Евгеније Савојски. Грађена је у бондруку као објекат двојне намене са становима на спрату и кафаном “Бели медвед” у приземљу.

Данас се у Земуну могу пробати многа јела домаће и интернационалне кухиње у бројним ресторанима: „Шаран“, „Река“, „Венеција“, „Наја“, „Радечки“, „Код капетана“, „Златник“, „Београд“, „Стара царинарница“, „Балкан експрес“, „Стари Земун“, „Платани“, „Гардош“, „Бела Наполи“, „Златно весло“, „Кајак“, „Вардар“, „Данубијус“, „Салаш“ и други). Од тога поједини, као „Шаран“ и „Венеција“ са столетном традицијом квалитета.

Нераскидива веза између туризма и гастрономије несвесно је успостављена кроз туристичке манифестације. У Земуну су постојале манифестације забавно туристичког карактера, које су најчешће биле везане за припрему рибље чорбе, али су оне престале да постоје. Свакако да је један од начина за промовисање традиционалне кухиње у Земуну, обанављање манифестација које ће имати у средишту слатка или слана јела овог краја, са нагласком на такмичење и забаву.

III СТРАТЕШКО ПОЗИЦИОНИРАЊЕ ТУРИЗМА У ЗЕМУНУ

6. ВИЗИЈА И ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА ТУРИЗМА

6.1. SWOT анализа развоја туризма

SWOT анализа омогућава препознавање стратегијских опредељења и даје могућности да се на те факторе благовремено утиче, тј. да им се прилагоде начини достизања стратегијских циљева.

SWOT анализа представља методу која омогућава успостављање равнотеже између интерних способности и екстерних могућности. Она је скуп аналитичких метода којима се упоређују сопствене снаге и слабости са могућностима и опасностима у окружењу.

Као таква она је основ за дефинисање визије.

У SWOT анализи у оквиру ове стратегије сагледане су *снаге* дестинације, које ће се активирати и искористити у развоју туризма, *слабости* које би требало савладати где год је то погодно и могуће, *шансе* из окружења које би требало искористити у максималној могућој мери, *претње* које би требало избећи и утицати да се оне смање.

База у њеној изради је детаљно спроведена анализа, а обликована је кроз радионице са тимом који је одређен да учествује у изради стратегије.

Табела 17. SWOT анализа туристичке понуде у Земуну

Предности	Недостаци
<ul style="list-style-type: none"> • Изузетан географски положај на Дунаву • Повезаност са свим врстама саобраћаја • Атрактивна и очувана природа • Културно историјско богатство • Грађани општине (гостољубиви и отворени) • Квалитетна храна-рибљи специјалитети • Постојање културних манифестација • Интерес Општине за туризам • Растућа понуда додатних садржаја 	<ul style="list-style-type: none"> • Неадекватна саобраћајна повезаност са центром града, застарели аутобуски возни парк и недостатак мостова • Недостатак савремене марине за пловила • Недостатак пристаништа за бродове • Недовољна искориштеност туристичких потенцијала • Мали број манифестација различитог садржаја • Недовољна брига о чистоћи града • Недостатак финансијских средстава за реализацију туристичких пројеката • Недостатак квалитетних смештајних капацитета свих категорија • Неадекватан туристички маркетинг • Недостатак образованих кадрова у туризму • Неорганизованост привредних туристичких субјеката
Шансе	Претње

<ul style="list-style-type: none"> • ЕУ извори финансирања • Државна политика развоја Подунавља • Заинтересованост за улагање у туристичку инфраструктуру • Тренд поделе одмора на чешће и краће • Коридор 7 и коридор 10 • Убрзана приватизација туристичких предузећа • Укључивање у међународну сарадњу и регулативу • Бољи и организованији маркетинг • Заинтересованост локалног становништва за туризам • Брендирање туристичког производа • Повезивање и стварање кластера • Усклађеност струковног образовања са потребама тржишта • Примена новина на туристичком пословању 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак извора финансирања инфраструктуре и саобраћаја • Недостатак финансија за заштиту и очување културно историјских споменика • Загађење реке услед рада индустрије, пољопривреде и човека • Загађење ваздуха услед великог саобраћајног промета • Конкурентна тржишта, други градови на Дунаву • Локално становништво-ниска стопа едукованих за рад у туризму • Смањена лојалност гостију због непостојања стандарда у квалитету услуге • Дивља градња у градској и приградској зони • Недовољна заштита и одржавање ресурса
---	--

6.2 ВИЗИЈА РАЗВОЈА ТУРИЗМА ЗЕМУНА

Визија представља основну стратешку одлуку и најкритичнију компоненту туристичке политике. Она показује стремљења свих кључних стејкхолдера у контексту основних развојних питања туризма.

Она се уобичајено исказује описно, као изјава.

Кључну улогу преузимају стејкхолдери, који морају да је прихвате и разумеју, као и да се саживе са њом у сваком контексту. Визија је полазна тачка за планске одлуке и акције стејкхолдера. На тај начин се тежи избегавању конфликта.

Предлог визије Земуна као туристичке дестинације даје се на основу анкетног истраживања локалног становништва, привредних и непривредних субјеката, интелектуалне елите Земуна, структурисаних и у ту сврху формираних радионица.

Визија је замишљена као слика Земуна у будућности. Слика Земуна као туристичке дестинације у периоду до 6 година. Она је веома битна за кохезију свих активности и усмеравање свих циљева. Посебно је наглашен значај учешћа локалног становништва у овом процесу, јер туризам у свом одрживом контексту мора поћи од ове претпоставке.

Анализа анкете показује како кључни стејкхолдери виде Земун, као туристичку дестинацију у будућности :

1. Земун као Општина на Дунаву, важна наутичка тачка европе; Општина која је у потпуности искористила све потенцијале речног туризма.
2. Земун као Општина која има богат потенцијал зелених зона и могућности за развој екотуризма, Општина која нуди одмор од урбаног и загађеног .
3. Земун као Општине бурне историје и богате културе, са бројним културним садржајима и манифестацијама различитог карактера.
4. Земун као Општина са посебним амбијенталним вредностима, који га одређују као душу града Београда, са нагласком на атмосферу боемске понуде старих квартава, традиционалних заната и етничке разноликости.
5. Земун као Општина са добром саобраћајном инфраструктуром и смештајном понудом, добром мрежом комуналних услуга;адекватном хигијеном.

На основу напред наведеног, произашла је изјава о визији Земуна :

ЗЕМУН ће 2016. године, бити важно туристичко место, које ће својим изузетним положајем на десној обали Дунава, привлачити велики број аутохтоних и алохтоних туриста у Београд, који ће долазити на реку у потрази за одмором од градске гужве и наглашене динамике у окриље дела града који одише аутентичним миром уз реку. Земун као центар наутичког туризма са најсавременијом наутичком инфраструктуром, као и богатом, квалитетно осмишљеном културном и угоститељском понудом. Земун као град ресторана и центар доброг провода и психофизичке релаксације.

6.3. ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА ТУРИЗМА ЗЕМУНА

Визија туристичког развоја је полазна основа за дефинисање циљева. Циљеви морају бити свеобухватни, тј. морају да обухвате и економске користи, користи за локално становништво, задовољство гостију, користи за природно окружење, користи за културно окружење.

Кључни циљеви у Стратегијском развоју туризма Земуна би били :

1. Активирање туристичких ресурса Земуна
2. Позиционирање Земуна као атрактивног туристичког места
3. Развој предузетништва у туризму
4. Подстицање организованих облика сарадњ свих учесника туризма Земуна
5. Повећање квалитета живота становништва

Сви наведени циљеви су реални и оствариви и одражавају туристичке и развојне изазове са којима се Земун суочава.

6.4. Хијерархија циљева и приоритета

Разматрањем хијерахијске структуре утврђених циљева долази се до закључка да су сви постављени циљеви стављени на једнак ниво, што би значило да их је потребно истовремено спроводити у смислу свеобухватне туристичке понуде. У датој табели дат је јасан приказ приоритетних циљева њихових мера и пројеката за њихово остваривање.

6.4.1. Стратешки циљеви, приоритети, мере и пројекти

Табела 18. дата у прилогу број 1

6.4.2. Преглед стратешких циљева, приоритета и мера туристичког развоја

Циљ 1. Активирање туристичких ресурса Земуна
Приоритет 1. Развој постојећих туристичких производа
Туристички ресурси су компоненте природне средине и феномени социо-културног карактера, који захваљујући одређеним својствима, могу бити коришћени за организацију туристичке делатности. То су сва средства у функцији туристичког развоја одређеног места или региона. На територији општине Земун постоји низ ресурса који имају квалитете за

задовољавање сазнајних, рекреативних, пословних и других потреба због којих привлаче туристе и као такви захтевају потпуно активирање. На том основу ГО Земун може формирати конкурентну понуду која ће бити усклађена са потребама тржишта.

Мера 1. Подстицање развоја селективних облика туризма

Мером се настоји подстаћи развој селективних (посебних) облика туризма за које се показало да постоје основни ресурси, чије би коришћење било економски исплативо и које би омогућило да се побољша квалитет живота локалног становништва, уз њихову адекватну заштиту.

То су на основу истраживања следећи облици туризма: *наутички туризам, културни туризам, екотуризам, спортски туризам, гастро понуда Земуна*

НАУТИЧКИ ТУРИЗАМ

Земун има добру ресурсну основу за развој наутичког туризма, зато што читавом својом дужином излази на десну обалу Дунава.

За сада Земун има могућност да прихвати мања пловила, а изградњом пристана и марине, моћи ће да обједини понуду намењену наутичарима.

С обзиром на значај Еврокоридора 7, Земун има јаке могућности за развој овог вида туризма.

КУЛТУРНИ ТУРИЗАМ

Једна од карактеристика културног туризма је да су релативно мали трошкови његовог развоја. Овај вид туризма је често заснован на реалном, аутентичном месту.

Развој културног туризма може допринети бољем разумевању међу људима, поштовању културе и становника региона који се посећује, очувању природних и културних добара на дестинацији.

Земун има добру ресурсну основу за развој културног туризма.

ЕКОТУРИЗАМ

Пораст свести о утицају друштва на животну средину, условио је сагледавање неконтролисаног коришћења ресурса. Реч је о зеленој потрошњи која је имала и свој утицај на туризам. Екотуризам се у Земуну може развијати на више локалитета на којима је природа у великој мери сачувана као што су Велико ратно острво, Градски парк, Лесни профили.

СПОРТСКИ ТУРИЗАМ

Веза туризма и спорта је јака и везује се за сталну жељу човека за игром, променом, разонодом, опуштањем, као и о уклањању негативних последица модерног начина живота и рада. Када је главни мотив за путовање спорт говоримо о спортско рекреативном туризму. У Земуну постоје бројне могућности за бављење спортом, а оне се везују за водене спортове, тенис, стони тенис, фудбал, бициклизам и остало.

ГАСТРО ПОНУДА У ЗЕМУНУ

Развој гастро туризма у Земуну има веома јаку базу засновану на великом броју угоститељских објеката.

Свакако да је положај Земуна на реци и дуга традиција риболовног заната довела до популаризације специјалитета од рибе. Овај туристички производ је посебно важан у смислу активирања локалног становништва (свежа риба, домаће вино, поврће, сир, мед и сл.).

Мера 2. Повећање квалитета и квантитета смештајних капацитета и угоститељско туристичке понуде

Квалитет туристичке понуде у великој мери зависи од квалитета понуде смештаја и исхране.
Један од основних начина за то јесте стандардизација датих услуга.
Смештајна понуда у свим типовима смештаја мора бити усаглашена и по капацитету и по категорији у складу са истраживањима тржишта, као и адекватно категорисана.

Циљ 1. Активирање туристичких ресурса Земунa

Приоритет 2. Развој новог туристичког производа Земун на Дунаву

Истраживањем туристичких ресурса и могућности за развој туризма су упутиле да туристички потенцијали који постоје нису обликовани у обједињени туристички производ, што се јавља као приоритет.

Мера 3. Обликовање новог туристичког производа

Туристичка привреда је хетерогена тј. велики број привредних и непривредних делатности учествује у задовољењу домаћих и страних туриста.
Обликовање новог целовитог туристичког производа се треба остварити у сарадњи и повезаности свих субјеката на страни туристичке понуде, али базираног на темељним истраживањима туристичке тражње и конкуренције.
Развој и промоција новог туристичког производа „Земун на Дунаву“ укључиће одређен број партнера који ће дефинисати појединачне елементе туристичке понуде. Елементи ће бити систематично запаковани у туристички производ, за који ће се обавити адекватна промотивна активност.

Циљ 1. Активирање туристичких ресурса Земунa

Приоритет 3. Одрживо коришћење природних и културних ресурса у туристичке сврхе

Једна од дефиниција одрживог туризма напомиње да је реч о таквом развоју туристичке делатности која не угрожава ресурсе на којима се заснива, како би они остали сачувани и за генерације које долазе и како би те генерације могле на истом или вишем нивоу да задовољавају своје туристичке потребе. У том смислу циљ је да се туризам у Земуну развија на одрживим основама.

Мера 4. Заштита и коришћење природних потенцијала у туристичке сврхе

Циљ ове мере је развој понуде на начин да се у функцију туризма ставе природне вредности, као што су ретке и угрожене биљне и животињске врсте, али на такав начин да туризам не угрози постојање истих. Тачније коришћење на такав начин да се омогући њихова заштита. У том смислу ГО Земун ће заштити простор ВРО и омогућити посматрање миграторних птица, пешачке туре и разгледање флоре на том простору, уређење и заштиту плаже Лидо, активацију геонаслеђа (лесних профила), као и очување ретких стабала у

земунском парку.

Мера 5. Активација и заштита културно историјске баштине у туристичке сврхе

Друштвена и културна одрживост подразумева развој туризма који повећава контролу локалне заједнице над сопственим животом и који је компатибилан са њиховом културом и идентитетом. Одрживи туризам пружа могућност да се ревитализују и очувају културна добра.

У том смислу ГО Земун ће иницирати заштиту, конзервацију и рестаурацију објеката културно-историјске баштине : Обнављање тврђаве на Гардошу, Уређење куле на Гардошу, археолошка ископавања и конзерваторске радове на Гардошу; Обнављање Завичајног музеја, реконструисање објекта „Ливница Пантелић“. Такође реч је и о обнови фасада у старом језгру Земуна , као и о маркацији свих значајних културних објеката.

Циљ 2. . Позиционирање Земуна као атрактивног туристичког места

Приоритет 4. Изградња и формирање туристичког информативног центра (ТИЦ)

Позиционирање туристичког производа је поступак креирања производа и маркетинг микса дестинације који има за циљ да производ заузме жељено место у свести потрошача (у односу на конкурентне туристичке производе). Прецизно позиционирање туристичког производа и његових основних делова омогућава целовито дефинисање свих сегмената у процесу стратегијског управљања. Потребно је стога позиционирати Земун у свести домаћих и страних потрошача и битно повећати број ино и домаћих гостију уз повећање обима продаје у свим њеним деловима.

У смислу побољшања промоције туризма у Земуну потребно је формирати туристичко информативни центар Земуна чија ће основна улога бити туристичка промоција Земуна и његових вредности, давањем кључних информација у вези са смештајем, гастро понудом, као и са транспортом, забавним културним програмом.

ТИЦ ће давати све сервисне информације намењене домаћим и страним туристима.

У оквиру центра ће се делити бесплатне брошуре, мапе и месечни репертоари културних, спортских и других дешавања у Земуну.

У оквиру центра би се поставио и интерактивни излог, како би се на брз и савремен приступ туристи информисали о свим корисним информацијама. Запослени у центру ће бити обучени у сарадњи са ЕУ патрнером и домаћим стручњацима.

Мера 6. Унапређење туристичке промоције

Туристичка промоција је активност која треба да допринесе побољшању пласмана туристичког производа. Пласман који се заснива на савременим начинима и приступима које поставља тржишно пословање, мора да се

спроводи паралелно са стварањем производа. Пласман производа у Земуну, није суштински решен, што је проблем учесника у туризму. Пласман туристичког производа, који је формиран или ће се формирати, за сада се спроводи кроз Туристичку организацију Београда, која заступа све београдске општине, а њих има 17. Општина Земун је у поступку формирања Туристичке организације Земуна, која ће допринети бољем пласману туристичких производа Земуна. Туристички производи биће пласирани на више начина, као што је израда промотивног материјала, интернет промоција, излагање на туристичким сајмовима, организовање радионица са учешћем новинара.

Циљ 2. Позиционирање Земуна као атрактивног туристичког места

Приоритет 5. Дефинисање туристичког идентитета и имица дестинације

Земун још увек нема јасан имиц као туристичка дестинација, стога што и Београд, па и Србија немају јасан имиц туристичке земље. У креирању имица промоција треба да заузима посебно место.

Имиц дестинације призилази директно из дефинисаног идентитета дестинације и маркетинг стратегије локалних учесника.

Мера 7. Брендирање туристичког производа Земуна

У оквиру маркетиншког управљања дестинацијом веома важну улогу игра брендирање туристичког производа.

Осим функције разликовања, позиција, тј. бренд дестинације ће омогућити и послужити као обележје које ће свим учесницима помоћи да се осете делом целине, односно као основа за идентификацију, препознавање, континуитет и заједништво.

Крајња одлука туристе заснива се на очекиваном пакету користи који се очекује од искуства на дестинацији, а она су резултат формираног имица.

Битно је, такође, сагледати колико сваки учесник у понуди даје у имицу дестинације.

На основу спроведених истраживања у оквиру ове стратегије дошло се до закључка да би у идентитету Земуна требало препознати следеће кључне речи : Опуштен, Весео, Жив.

Земун ће у напред изложеном смислу тежити спровођењу комплетне маркетиншке активности туристичког производа Земуна (утврђивање карактеристика производа, циљних тржишта, циљне групе, тржишне комуникације и канала продаје).

Циљ3. Развој предузетништва у туризму

Приоритет 6. Анализа примера добре праксе из ЕУ и пренос искуства

Појачана специјализација и конкуренција на тржишту је довела до промена у светској економији; у таквим условима се прелази на нове облике организације рада предузећа како би иста била конкурентна. Већина промена се огледа у давању предности малим и средњим предузећима, која постају генератор и агенс у развоју туристичког предузетништва.

Управо у том смислу веома важну улогу има формирање партнерских односа са земљама чланицама ЕУ у смислу преношења знања и искуства, како би се

створио стабилан предузетнички систем.

Мера 8. Формирање партнерства и релевантних радних група

Процес преношења искуства и примера добре праксе из ЕУ је неизоставан и нужан у развоју туризма ГО Земун.

Без сарадње и јаког партнерства у туризму је тешко постићи напредак.

Управо због тога ГО Земун ће тежити формирању различитих облика сарадње и партнерстава са чланицама ЕУ, како би могла применити знања и искуства у свом туристичком развојном систему.

Циљ 3. Развој предузетништва у туризму

Приоритет 7. Развој људских ресурса туристичко угоститељског сектора

Висок степен интерперсоналних односа и висок степен личне услуге је једна од битних карактеристика пословања у туризму.

Управо због велике осетљивости датог питања посебна пажња се мора обратити на адекватну едукацију кадрова који се запошљавају у туризму, јер исти битно доприносе квалитету укупног туристичког производа.

Мера 9. Едукација у туризму и угоститељству на свим нивоима

У развијеним друштвима главни развојни ресурс је људски капитал, а његов квалитет битно одређују образовање и обука.

Спроводиоци реформи образовног система би морали да интегришу у своје програме сагледавање свих промена у знањима и вештинама у овој области, као и сталну надградњу базе основних знања које се стиче у редовном образовном систему. Потребно је усмерити кадрове на учење језика и информатичку писменост. Савремене просветне политике у развијеним земљама темељи се на концепту који је последњих деценија разрађен у међународним организацијама које се баве образовном политиком (UNESCO, OECD, ILO, Европска комисија), а које их препоручују у националним образовним реформама. Реч је концепцији целовитог учења тј. Друштва које учи.

Овакав систем развоја људских ресурса услађује различите облике учења у свим животним раздобљима. Савремени образовни систем чини мрежа школских и нешколских организација повезаних партнерским односима.

ГО Земун тежи да у туризму запосли стручан и образован кадар пре свега.

Такође посао у туризму може наћи велики број жена, због услужног карактера делатности, као и лица са посебним потребама посебно када је у питању израда сувенирског програма.

Циљ3. Развој предузетништва у туризму

Приоритет 8. Развој предузетничке климе

Предузетничка клима значи, имати окружење у коме ће предузетник бити отворен према иновацијама. То значи уводити нове производе, услуге и процесе, водити људе и бити подржан у окружењу у ком се делује.

Без предузетништва нема развоја туризма.

Улога и значај државе, законске регулативе, њене администрације и економске политике је веома битна за стимулисање предузетничког развоја у туризму.

Пре свега реч је новим решењима и смањењу административних спрега; наине

уз помоћ свог инструментарија држава би требало да створи оквир за дугорочно повољне услове за развој предузетништва.

Читав је низ мера којима се може формирати адекватна клима предузетништва у туризму Земуна (увођење пореских олакшица, давање стручне и саветодавне помоћи, организовање центра за предузетништво, успостављање информационог система за МСП, усклађивање правних прописа са регулативом ЕУ, олакшавање приступа европским програмима помоћи, давање у закуп локала у власништву ГО Земун, давање помоћи за подршку иновацијама и сл.).

Мера 10. Развој институционалне предузетничке инфраструктуре

Јачање предузетничке инфраструктуре, ствара и отвара услове за јачање и унапређење сектора приватног предузетништва, јачање капацитета локалних фирми, уз примену активних мера за запошљавање новог кадра. У том смислу ГО Земун ће тежити формирању центара за развој предузетништва, ИТ и развојних инкубатора, логистичког центра за развој туристичко угоститељских предузећа, као и обуку за писање пројеката и бизнис планова за област туризма. Овом мером се жели избећи стихијско сналажење појединаца у сагледавању могућности за привређивање у сектору туризма.

Мера 11. Развој финансијских потпора

ГО Земун ће тежити да у сарадњи са градским и државним органима обезбеди финансијску потпору за финансирање пројеката у области туризма који могу допринети квалитету туристичке понуде. Такође, тежња је да се део финансијских средстава добије из европских фондова. У овом смислу пре свега је реч о налажењу доступних и повољних извора финансирања. Извори финансирања морају у потпуности бити координирани са предузетничком инфраструктуром, како би се остварила синергија и усклађеност између токова новца и потреба привреде.

Циљ 4. Подстицање организованих облика сарадње свих учесника туризма у Земуну

Приоритет 9. Анализа, обучавање и умрежавање туристичких понуђача у Земуну

Тржишне промене условљавају сложене и разне модалитете пословног повезивања предузећа у туризму. При свему томе утицај тржишта на модалитете пословног повезивања од пресудног је значаја (обим, структура и карактеристике тржишта). Величина, карактеристике и локација тржишних сегмената значајни су фактори који одређују пословно повезивање. Предузећа у туризму се повезују пре свега да би се постигла конкурентност у турбулентним условима.

Умрежавање понуђача је један од облика повезивања понуде на начин како би се лакше координисало целокупном понудом.

Мера 12. Умрежавања туристичких понуђача у Земуну у циљу анализе и даље обуке.

Туризам као делатност је веома специфична са аспекта њене хетерогености, с тога се може дефинисати као комбинација односа, услуга и осталих погодности које користе туристи, створених из потребе за привременим премештањем људи.

Туристички агрегат се састоји из великог броја хомогених подгрупа или подсистема. Оне су у основи подељене на непосредне и посредне туристичке делатности, које засецају у све сфере привредног и друштвеног живота. Због великог броја субјеката на страни туристичке понуде у Земуну је потребно њихово умрежавање и координисање активности.

Умрежавање понуђача је један од облика повезивања како би се лакше координисало целокупном понудом. Обука туристичких понуђача би била обављена у сарадњи са партнерским градом из ЕУ и домаћим стручњацима. Такође потребно би било формирати и асоцијацију свих субјаката на страни туристичке понуде.

Циљ 4. Подстицање организованих облика сарадње свих учесника туризма у Земуну

Приоритет 10. Хоризонтално повезивање учесника туристичког развоја

Туристички производ настаје тимским радом свих учесника туристичког развоја. Главни носиоци туристичке понуде су туристичке агенције, локална самоуправа предузетници Земуна, јавна предузећа. Данашња туристичка понуда Земуна, број туриста, и број ноћења, је недовољна да би се туризам истакао као важна делатност у смислу прихода који је потребан туристичким садржајима за њихов профитабилан рад. У том смислу је препоручљиво повезивање са осталим општинама ради обогаћивања туристичке понуде, за општи интерес свих учесника. У стратегији развоја туризма Београда, обједињена су многа туристичка подручја из разних општина, ради формирања заједничких туристичких производа.

Карактеристика туристичке делатности је слаба умреженост и координација активности свих учесника туристичког развоја, као што су општина, јавна предузећа, градске институције, туристичке агенције, предузетници у туристичком сектору, угоститељи, хотелијери, културне институције, спортска друштва.

Земун поседује велике туристичке потенцијале који нису преточени у конкурентне туристичке производе, а разлог за то је и непостојање заједничке акције, која доводи до синергијског ефекта и жељених резултата.

Мера 13. Развој туристичких кластера

Кластери представљају географску концентрацију међусобно повезаних предузећа, сродних и различитих делатности, специјализованих добављача, пружаоца услуга и са њима повезаних организација подршке.

Повезивање се врши са циљем синергетског ефекта у туристичком развоју и формирању конкурентног производа.

Носилац свих активности у кластеру је туристичка заједница.

Имајући у виду кластерски приступ развоју туризма Србије, биће приказано

место Београда, па самим тим и Земуна у оквиру овог кластера. Кластер Београд обухвата поред Београда и друге градове и општинске центре, као што су Нова Пазова, Панчево, Смедерево, Ковин, Пожаревац, Бела Црква и Голубац. Овај кластер заузима територију од 9. 250 км². ГО Земун може бити укључена у више кластера који су већ формиран, али такође може иницирати развој нових кластера. Земун има интерес укључивања у подунавски кластер „Истар 21“, у оквиру кога се креира аутентичан туристички производ дуж тока Дунава у Србији. Циљ је повезивање свих пружалаца услуга и осталих актера у туризму дуж тока Дунава. Рад туристичке организације Земуна биће усмерен на кластерско повезивање због обједињених интереса понуђача и конкурентније понуде.

Циљ 5. Побољшање квалитета живота локалног становништва
Приоритет 11. Развој туристичке инфраструктуре
<p>Бројни су утицаји које туризам врши на привреду подручја у којима се развија, али свакако су међу њима најзначајнији утицаји на : дрштвени производ и национални доходак; платни биланс; запосленост становништва и стандард; инвестициону активност и структуру инвестиција; бржи развој, али ту је и читав низ друштвених и политичких утицаја.</p> <p>Међу њима велику улогу има боље интеркултурно разумевање међу људима између различитих земаља, повећање свести о културном идентитету, побољшање радне и здравствене способности, образовање и др.</p> <p>Не улазећи у овом случају у негативне утицаје који настају развојем туризма, закључује се да у великој мери својим развојем утиче на побољшање квалитета живота локалног становништва.</p> <p>Атрактивност туристичког производа је у директној функцији туристичке инфраструктуре коју у Земуну ширем смислу чине пловни пут Дунавом, аутопутеви, железница, јавни градски превоз, такси службе, улице, тргови. У ужем смислу то су стадиони, спортски центар, музеј, биоскопи, изложбене галерије, пристаништа, Гардош, Велико ратно острво, тржни центри-молови, Rent a bot, rent a car, rent a velo, банке, мењачнице, комуналне службе и др.</p> <p>Објекти, опрема и земљиште туристичке инфраструктуре може бити јавно и приватно, али сви објекти туристичке инфраструктуре су од заједничког интереса за све учеснике у ланцу туристичког производа.</p>
Мера 14. Унапређење и изградња туристичке инфраструктуре
<p>Посебна је улога туристичке инфраструктуре у ланцу вредности за све учеснике, од сабраћаја, преко трговине, свих врста смештајних и угоститељских услуга до комуналне инфраструктуре. Туристичка инфраструктура треба да има, као добро од заједничког интереса предност у свим видовима стимулација које пружа држава и други извори финансирања.</p> <p>Нужно је донети прецизне стандарде за квалитет и услуге туристичке инфраструктуре као неопходног услова комерцијализације туристичког производа који она подржава.</p>

Читав низ пројеката у ГО Земун је везан за развој и унапређење туристичке инфраструктуре, међу којима су неки од приоритетних : Изградња пристаништа, изградња наутичке марине, измештање терминала у центру Земуна, стављање у функцију главног колектора отпадних вода, уклањање биоотпада, изградња јавних гаража, обнова улица у заштићеном језгру Земуна, осветљење куле на Гардошу и уређење и осветљење степеништа на Гардошу, уређење парка Земунски кеј изградња фонтана, уређење и двојна намена Великог трга, осавремењавање и уређење бициклистичке стазе и друго.

Туристичка инфраструктура велика и мала, представља услов без кога нема савремене туристичке понуде. Без ње, антропогени или природни ресурс је неискориштени потенцијал, који се не може комерцијализовати.

Она представља спону свих учесника на страни понуде и сваки од њих захваљујући њој остварује пословање и профит у делу туристичке понуде.

Циљ 5. Побољшање квалитета живота локалног становништва

Приоритет 12. Повећање запослености становништва

Туризам је фактор потпунијег коришћења радно способног становништва. Повећањем туристичког промета и потрошње страних и домаћих туриста долази до укључења великог броја радника у поменуте делатности туристичке привреде. Повећава се, такође број запослених у непривредним делатностима које директно учествују у подмирењу потреба туриста. Овде треба указати и на значај директног ангажовања приватних домаћинстава, која пружају услуге смештаја и исхране. Све то утиче на оживљавање привредне активности, као и на повећање животног стандарда становништва у њима. Поред тога битно је напоменути да туризам запошљава релативно велики број женске радне снаге.

Мера 15. Развој угоститељско туристичког сектора

Мером се жели постићи диверзификација сектора како би се отворио што већи број нових радних места. Поред великог броја жена, у туризму би се кроз различите облике привређивања, могла запослити и лица са посебним потребама.

ГО Земун ће тежити изналажењу програма и партнерских облика сарадње у циљу што ефикаснијег запошљавања становништва и побољшању квалитета живота.

7. ЕВАЛУАЦИЈА СТРАТЕГИЈЕ

Стратегија развоја туризма ГО Земун се састоји од низа мера које доприносе постизању стратешких циљева и остварењу визије туристичког и привредног развоја. Праћење и евалуација представљају подршку поспешивању рада и постизању очекиваних резултата.

Контролом се тежи бољем управљању исходима.

Успешност реализације мера умногоне зависи од мониторинга и евалуације Стратегије, као и квалитета пројеката којима ће се остваривати мере. Веома је битан начин на који ће се пројекти имплементирати и како ће се њима управљати након мониторинга и евалуације.

Контрола евалуације ће се вршити на неколико различитих институционализованих нивоа од стране стручњака-саветника за туристички развој, на спољашњем и унутршњем нивоу.

Општина Земун ће одредити комисију која ће вршити екстерну евалуацију.

Имајући то у виду треба водити рачуна о распореду одговорности, различитим концепцијама и приступима.

Мониторинг и евалуација нису замена за добро управљање пројектима, али су основно средство у рукама управљача како би реализација пројеката била доведена до максимума.

7.1. Процес ажурирања стратегије

Стратегија развоја туризма представља основни оквир за развој туризма и садржи циљеве, приоритете, мере и пројекте у циљу остваривања визије туристичког развоја.

Постављени развојни оквир би требало мењати како би се ускладио са променама унутар ГО Земун, што значи да се Стратегија посматра као отворен документ који се временом мења у складу са променама.

Циљ је да се реше кључна питања туристичког и општег привредног развоја општине Земун.

Предлаже се следећи распоред :

1. Годишња анализа са извештајем о напретку, као и извештај о новим пројектима и идејама пре утврђивања буџета за наредну годину.
2. Двогодишње ажурирање, тј. оцењивање документа, при чему се посебно треба усмерити на остварене резултате и кориштена средства. Овај процес ће обављати стручни, за то одређени тим, чији ће стручњаци утврђивати степен успешности пројеката и усклађеност докумената са извештајима који се подносе за сваки пројекат носиоцу финансирања.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бакић, О. (1996): Управљање маркетингом у пословној и туристичкој политици. Чигоја штампа, Београд.
2. Бакић, О. (2008): Маркетинг у туризму. ФАБУС, Сремска Каменица.
3. Гавриловић, Д. (1978): Геоморфологија. Природно-математички факултет, Београд.
4. Група аутора (1998): Културна ризница Србије. Идеа, Београд.
5. Дукић, Д. (1960): Реке Београда и његове околине. Зборник радова географског института ПМФ, СВ VII, Београд.
6. Јовичић, Д. (2002): Менаџмент туристичких дестинација. Жеинид, Београд.
7. Јовичић, Ж. (1993): Београд-стварност и визије у сусрет 21. веку. Библиотека града Београда, Београд.
8. Јовичић, Ж. (1989): Туризам Србије. Институт за туризам, ПМФ, Београд.
9. McKercher, P. (2000): Cultural Tourism. Haworth Press, Binghampton, NY.
10. Петронијевић, Н. (2006): Могућности туристичког коришћења обале Дунава код Земуна. Дипломски рад у рукопису, Библиотека института за географију ПМФ, Нови Сад.
11. Попеску, Ј. (2002): Маркетинг у туризму. Чигоја штампа и Ценорт, Београд.
12. Унковић, С. (1998): Економика туризма. Савремена администрација, Београд.
13. Ћоровић, Љ. (2004): Водич кроз Београд. Креативни центар, Београд.
14. Хацић, О. (2005): Културни туризам. Природно-математички факултет, Департаман за географију, туризам и хотелијерство, Нови Сад.
15. Norwath Consulting Zagreb и Економски факултет Београд (2006), Стратегија развоја туризма Републике Србије, Београд.
16. Статистички годишњак Београда, 2007.: Завод за информатику и статистику, 2008. година
17. Статистички годишњак Београда, 2008.: Завод за информатику и статистику, 2009. година
18. Стратегија развоја трговине Београда (2008), Економски факултет, Београд.
19. Стратегија развоја туризма Београда (2008), ИЕН, Београд.
20. Чачић, К. (1995): Пословање предузећа у туризму. Економски факултет, Београд.
21. Черовић, С. (2003): Менаџмент у туризму. ПМФ, Нови Сад.
22. Штетић, С. (2003): Географија туризма. Цицерио, Београд.
23. Шкаламера, Ж (1967): Завод за заштиту споменика културе града Београда, Београд, 1976.

WEB адресе :

www.tob.co.rs

www.belgradetourism.org.rs

www.serbia-tourism.org

www.unwto.org

www.beograd.rs